

DET KONGELIGE
SAMFERDSELSDEPARTEMENT

Veileder

Veileder til forskrift om legging og flytting av ledninger over, under og langs offentlig veg (ledningsforskriften)

Veileder til forskrift 8. oktober 2013 nr. 1212 om saksbehandling og ansvar ved legging og flytting av ledninger over, under og langs offentlig veg (ledningsforskriften) er gitt av Samferdselsdepartementet dato. måned 2020.

HØRINGSUTKAST 12.11.2019

Postadresse
Postboks 8010 Dep
0030 Oslo
postmottak@sd.dep.no

Kontoradresse
Akersg. 59
www.sd.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org no.
972 417 904

Avdeling
Veg-, by- og
trafiksikkerhetsavdelingen

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING	4
2. PLANLEGGING OG GODKJENNING AV LEDNINGSARBEID	8
2.1 Generelt om søknad om ledningsarbeid	8
2.2 Ledningseier	9
2.3 Vegmyndigheten	10
3. GODKJENNING AV GRAVEARBEID OG ARBEIDSVARSLING	13
3.1 Generelt om søknad om gravearbeid.....	13
3.2 Boring og pressing.....	14
3.3 Ledninger i luft	14
3.4 Ledningseier	14
3.5 Utførende entreprenør.....	16
3.6 Vegmyndigheten	17
3.7 Klage	19
4. GJENNOMFØRING, KONTROLL OG AVSLUTNING AV ARBEIDET	20
4.1 Tidsplan for arbeidet	20
4.2 Drift og kontroll på anleggsområdet.....	20
4.3 Garanti og erstatningsansvar	21
4.4 Utførende entreprenør.....	22
4.5 Ledningseier	23
4.6 Vegmyndigheten	23
4.7 Arbeid i strid med godkjent gravetillatelse	24
5. VEGMYNDIGHETENS KOSTNADER	25
5.1 Dekning av kostnader ved saksbehandling og kontroll.....	25
5.2 Andre kostnader.....	26
6. FULL ISTANDSETTING	27
6.1 Krav til full istandsetting	27
6.2 Overdekning	27
6.3 Utførelse av gravearbeidet	32
6.4 Igjenfylling/istandsetting	32
6.5 Asfaltering etter graving i vegbanen, i fortau og gang-/sykkelveg.....	36
6.6 Graving i grøntområder som er en del av offentlig veggrunn.....	39
6.7 Midlertidig istandsetting.....	39

7. GRAVING UTEN GRAVETILLATELSE	41
8. DEFINISJONER	42
VEDLEGG 1.....	45
<i>Forskrift 8. oktober 2013 nr. 1212 om saksbehandling og ansvar ved legging og flytting av ledninger over, under og langs offentlig veg.....</i>	<i>45</i>

1. INNLEDNING

Formålet med denne veilederen er å sikre god forståelse og enhetlig etterlevelse av forskrift 8. oktober 2013 nr. 1212 om saksbehandling og ansvar ved legging og flytting av ledninger over, under og langs offentlig veg. Veilederen gir uttrykk for Samferdselsdepartementets forståelse av hvordan forskriften skal tolkes på sentrale områder. Målgruppen for veilederen er veimyndigheter, ledningseiere og entreprenører.

Dokumentet skal gi veiledning om hvordan forskriften skal praktiseres når vegmyndigheten (Statens vegvesen, fylkeskommunene, kommunene) skal saksbehandle og administrere egne og andres ledninger langs vegnettet, og er utarbeidet for å sikre korrekt og ensartet behandling av denne type saker. Dokumentet skal også gi veiledning for de som søker om å legge ledninger over, under og langs offentlig veg.

Veilederen gir ikke kun kommentarer til forskriftens ulike bestemmelser, men inneholder også en del utfyllende informasjon om gjennomføring av ledningsarbeidet og påfølgende istandsetting av veien, med henvisninger til annet relevant regelverk. Denne veilederen erstatter tidligere veileder for ledninger i riksveg (oktober 2013). Dokumentet erstatter også Statens vegvesens eksisterende rutiner for graving og legging av ledninger over, under og langs offentlig veg.

Veilederen bygger på Vegloven § 32 med tilhørende forskrift om saksbehandling og ansvar ved legging og flytting av ledninger over, under og langs offentlig veg. I tillegg er andre relevante lover og forskrifter omtalt der de kommer til anvendelse.

Formålsparagrafen i forskriften lyder slik:

"Forskriften skal sikre et ensartet og landsdekkende regelverk og øke graden av forutberegnelighet.

Det overordnede målet med vegen er å sikre framkommelighet på en trygg måte. Vegmyndigheten skal samtidig bidra til at veggrunn skal kunne benyttes til etablering av annen infrastruktur. Ved etablering av infrastruktur i veggrunn skal det tas hensyn til vegens tilstand og kvalitet."

SIDEKOMMENTARER

Henvisning til lover og forskrifter m.m.

Forskrift om saksbehandling og ansvar ved legging og flytting av ledninger over, under og langs offentlig veg benevnes heretter som «Forskriften».

I øvrige henvisninger gjengis navn på lov eller forskrift.

Regelverket skal:

- skape balanse mellom veginteressene og ledningsanlegg i spørsmål om tilgang til knappe arealer i veggrunnen,
- etablere like regler for ledningsarbeider i hele landet og ensartet praksis,
- redusere kostnadene ved etablering og flytting av ledningsanlegg, blant annet ved å begrense gravedybder og overdekning, presisere flytteplikten, sette forbud mot forringelsesgebyr og begrense vegmyndighetens adgang til å kreve leie for areal i anleggsperioden,
- forskriftsfeste vegmyndighetens adgang til å kreve gebyr for saksbehandlingen,
- forskriftsfeste krav om full istandsetting av vegen etter gravearbeider,
- forskriftsfeste bruk av tvangsmulkt dersom anleggsarbeidet ikke er blitt slutført innen fastsatt frist.

[Forskriften § 1](#)

[Det tas forbehold om endringer i vegloven](#)

Fremføring av ledninger og etablering av annen infrastruktur i veggrunn representerer en viktig samfunnsinteresse.

Tilgjengelig areal over, under eller langs veger har mange steder en begrenset kapasitet for fremføring av ledninger. Vegmyndigheten skal ta hensyn til at vegen sikrer framkommelighet på en trygg måte, samtidig som den gjennom sin saksbehandling skal bidra til at veggrunn kan benyttes til etablering av annen nødvendig infrastruktur. Trafikksikkerhet og framkommelighet i graveperioden skal ivaretas på en god måte.

Ved etablering av infrastruktur i veggrunn skal det tas hensyn til vegens tekniske standard og tilstand. Vegmyndigheten skal sørge for at vegen ikke blir forringet og påse at ledningsarbeider gjennomføres på en faglig forsvarlig måte, slik at standard og tilstand på vegen blir ivaretatt.

Veilederen beskriver samhandlingen mellom vegmyndigheten og ledningseierne for å få til en samfunnsmessig rasjonell, kostnadseffektiv og hensiktsmessig samordning av infrastruktur i og ved offentlige veger.

[Vegloven § 9](#)

[Forskriften § 3](#)

Forskriftens virkeområde er utledet av vegloven § 32. Hovedregelen er at det kreves en godkjenning fra vegmyndigheten for å legge ledninger over, under, langs eller nærmere offentlig veg enn 3 meter fra vegkant på begge sider, målt vannrett. Vegmyndigheten kan eventuelt for særskilt fastsatte vegstrekninger, ha fastsatt en større avstand.

[Forskriften § 2](#)

Virkeområdet i § 32 gjelder uavhengig av om stat, fylke eller kommune er eier av grunnen eller om grunnen er privateid. Dette betyr at vegmyndigheten innenfor 3 meter fra vegkant (eller eventuelt en fastsatt større avstand) opptrer som forvaltningsmyndighet og behandler søknaden om godkjenning fra vegmyndigheten av ledningsarbeid selv om det er en annen som faktisk eier grunnen som ledningen søkes lagt i. Den privatrettslige grunneier må også gi sitt samtykke til ledningsanlegget.

Det må sendes skriftlig søknad fra ledningseier om godkjenning fra vegmyndigheten av ledningsarbeid. Søknaden må inneholde ønsket trasévalg (ledningstrasé) og andre opplysninger som vegmyndigheten trenger for å behandle den. Kapittel 2 gir nærmere veiledning om søknaden og vegmyndighetens saksbehandling av søknaden, herunder aktuelle vurderinger og interesseavveininger.

I tillegg til godkjenning av ledningsarbeid kreves det også i samsvar med vegloven § 57 en egen skriftlig tillatelse fra vegmyndigheten for å sette i gang gravearbeid eller andre tiltak (anleggsarbeid) for ledningsanlegg inne på vegens eiendomsområde. Begrepet "vegens eiendomsområde" er ikke gitt noen entydig definisjon og det er heller ikke kjent at begrepet er entydig avklart i rettspraksis. En viss veiledning kan finnes på s. 97 i forarbeidene til vegloven, (Ot.prp.nr. 53 (1961 – 1962), der det om vegl. § 57 uttales følgende: «I første ledd foreslås et generelt forbud mot å skade offentlig veg eller innretning som hører til veg. Da man i proposisjonen som nevnt ikke har funnet det påkrevet med noen særlig «vegdefinisjon», gjelder forbudet mot skadevoldelse generelt innretning som hører til vegen, enten den står på selve vegen, kjørebane, sykkelsti, fortau, bankett e. l., eller den står utenfor vegen, men hører med til driften av den, som f.eks. snøskjermer som settes opp for å verne vegen mot å bli stengt av snøfokk. Det er også forbudt å fjerne innretning som hører til vegen, dvs. ikke bare å fjerne den helt, men også å flytte den ved å fjerne den fra det sted den står. Forbudet i første ledd gjelder skade på den ferdige veg, mens forbudet i annet ledd også gjelder vegens eiendomsområde uansett om vegen er ferdigbygd.» Normalt anses derfor vegens eiendomsområde å bestå av vegbane/kjørebane, fortau og de vegskuldre, grøfter, skråninger som fysisk utgjør en naturlig del av vegens drifts- og vedlikeholdsområde, uavhengig av privatrettslige eiendomsgrenser. I regulerte områder vil vegens eiendomsområde normalt være trafikkarealer slik de er angitt i reguleringsplanen.

Vegloven §§ 29, 30, 32 og 57

Av hensyn til sikker trafikkavvikling må det sammen med søknad til vegmyndigheten om tillatelse til gravearbeid også søkes om godkjenning av en plan for varsling og sikring av vegarbeidet (en såkalt arbeidsvarslingsplan), jfr. skiltforskriften §§ 32-34. Oppføring av nettstasjoner og andre byggverk i tilknytning til ledninger som legges innenfor vegens gjeldende byggegrenser må også godkjennes av vegmyndigheten. Det er også søknadsplikt for luftstrekk i tilknytning til veg.

Skiltforskriften §§ 32-34

Når vegmyndigheten skal godkjenne en søknad fra ledningseier om gravetillatelse og arbeidsvarsling for å legge ledninger over, under, langs eller nærmere offentlig veg enn 3 meter, er det en forutsetning at det foreligger godkjenning fra vegmyndigheten av ledningsarbeidet, herunder ledningstrasé. I de fleste tilfeller kan det søkes om godkjenning av ledningsarbeidet og

gravetillatelse samtidig (ett-trinns-søknad). Ved store og kompliserte prosjekter bør en søke om godkjenning av ledningsarbeidet før en søker om gravetillatelse (to-trinns-søknad). Prosedyrer i tilknytning til gravesøknad og søknad om arbeidsvarslingsplan er omtalt i kapittel 3 i denne veilederen.

Forskriften setter nærmere krav til planlegging og gjennomføring av ledningsarbeidet. Det er også gitt bestemmelser om ledningseiers rapportering og vegmyndighetens godkjenning og kontroll. Dette er nærmere omtalt i kapittel 4.

Ansvar for dekning av vegmyndighetens kostnader og avgrensning av muligheten for å kreve vederlag for areal er nærmere beskrevet i kapittel 5.

Forskriften fastsetter som hovedprinsipp at ledningseier skal sørge for full istandsetting av vegen etter ledningsarbeidet. Kapittel 6 gir nærmere veiledning om hvordan istandsettingsarbeidet skal utføres, herunder blant annet krav til overdekning, igjenfylling og asfaltering etter graving samt tilbakeføring av grøfter, kummer, sluk, kantstein, vegoppmerking, skilt, beplantning m.m.

Ulovlig graving uten gravetillatelse er kort omtalt i kapittel 7.

Vilkår for graving i andre offentlige arealer enn vegarealer som f.eks. parkarealer er ikke omtalt i veilederen.

En liste med definisjoner av en rekke sentrale sentrale begreper er tatt inn til slutt i veilederen.

2. PLANLEGGING OG GODKJENNING AV LEDNINGSARBEID

2.1 Generelt om søknad om ledningsarbeid

Ledningseier er ansvarlig søker for ledningsarbeid og skal innhente tillatelse fra veimyndigheten før ledningsarbeidet kan starte. [Forskriften §§ 4, 5 og 9](#)

Søknad om tillatelse skal sendes skriftlig til veimyndigheten for den aktuelle veien innen rimelig tid før planlagt oppstartsdato. Hva som anses som rimelig tid vil blant annet avhenge av hvor omfattende arbeidet som planlegges er. Forskriften slår fast at for større arbeider skal søknadsfristen avtales med veimyndigheten.

Det skal søkes om tillatelse før alle typer inngrep i tilknytning til ledningsanlegg som omfatter graving, boring, legging, omlegging, utskifting, fjerning eller lignende tiltak. Det må søkes både for nye ledningsanlegg og for oppgadering av eksisterende anlegg. [Forskriften § 3](#)

Ledningseier er i henhold til forskriften forpliktet til for egen regning å foreta endringer på ledningsanlegg, eller fjerne ledningsanlegget, som følge av vegtiltak, dersom det er nødvendig av hensyn til veginteressen. Med begrepet «vegtiltak» forstås fysiske tiltak på veggen som er initiert av hensyn til veginteressen. Med «veginteressen» menes vegmyndighetens ansvar for å planlegge, bygge, vedlikeholde og drifte offentlige veger, herunder arbeid med framtidige utvidelser av veggen, vegsikkerhet og ivaretagelse av allmenne ferdselsinteresser. Veginteressen kan også omfatte andre hensyn enn bare vegmyndighetenes spesifikke sektorinteresser i den grad disse faller inn under formålsparagrafen i vegloven § 1a [Forskriften § 16](#)

Forskriften klargjør at det kun er vegtiltak som utløser flytteplikten. Dette betyr f.eks. at vegmyndigheten kan kreve at kabler flyttes fra luft til jord dersom flyttingen er en del av et trafikksikkerhetstiltak, men kan ikke kreve det samme i forbindelse med rehabilitering av et vann- og avløpsanlegg. Det er altså formålet med tiltaket som avgjør om ledningseieren har ansvaret for å flytte ledningsanlegget for egen regning. Hvis vegmyndigheten likevel ønsker at kabler flyttes fra luft til jord ved arbeid med et vann- og avløpsanlegg, må eventuelt ekstra kostnader med dette belastes vegmyndigheten.

Etter Vegloven er det ikke anledning til å plassere bygninger og større innretninger innenfor byggegrensen uten å søke vegmyndigheten om godkjenning. Bestemmelsen gjelder også for nettstasjoner og andre byggverk m.v. i tilknytning til ledningsanlegg. [Vegloven §§ 29 og 30](#)

Dersom vegtiltak utløser flytteplikt skal vegmyndigheten i samarbeid med ledningseier medvirke til å finne nye hensiktsmessige og kostnadseffektive løsninger. Løsningene skal ikke føre til økte kostnader uten at fordelene for veginteressene er klart større enn ulempene for ledningseier og berørte grunneiere og naboer.

[Forvaltningsloven § 11](#)

Vegmyndigheten kan bistå ledningseier med veiledning og informasjon til planleggingen og søknadsutformingen. Vegmyndigheten skal ut fra eksisterende kunnskap redegjøre for forhold som må antas å være av betydning for ledningseiers valg av løsninger.

2.2 Ledningseier

Ledningseier må i rimelig tid før arbeidet starter sende skriftlig søknad til vegmyndigheten om tillatelse til å legge ledninger innenfor vegens eiendomsområde og godkjenning av ønsket ledningstrasé.

[Forskriften § 4](#)

Innhold i søknad om ledningsanlegg

Ledningseier må i søknaden redegjøre for hensikten med ledningsanlegget og planlagt teknisk utførelse av arbeidet.

For å sikre en mest mulig effektiv saksbehandling er det viktig at søknaden inneholder de opplysninger som vegmyndigheten trenger for å behandle søknaden, slik som:

- Formål med anlegget.
- Formell eier av ledningsanlegget (navn, organisasjonsnummer, kontaktperson).
- Andre ledningseiere i samme området – hvilke.
- Hvordan anlegget påvirker funksjon og tilgang til eksisterende infrastruktur i veggrunnen.
  - Båndlegging av areal – avstandskrav
- Er det foretatt risikovurdering – varme, trykkforhold, gass?
- Andre ledningseiere som ønsker å delta i et samordnet gravearbeid på strekningen.
- Eventuelt formell eier av samordnede anlegg (navn, organisasjonsnummer, kontaktperson).
- Kostnadsfordeling mellom ledningseierne.
- Beskrivelse av anlegget/anleggene som planlegges, type ledning/kabel plassering i tverrprofil.
- Skal tiltaket gjennomføres som et tradisjonelt gravearbeid, luftlinje, eventuelt andre løsninger?
- Ønsket trasévalg vist på kart – og med begrunnelse for valg av ledningstrasé.
- Tilstøtende naboer utenfor offentlig veggrunn som blir berørt av anlegget. Eventuelt hvordan disse blir berørt?

[NS 3070-1:2015](#)
[Samordning av ledninger i grunnen](#)
[Del 1: Avstandskrav](#)

[NS 3070-2:2017](#)
[Samordning av ledninger i grunnen](#)
[Del 2: Kostnadsfordeling](#)

- Søker skal også innhente tillatelser fra alle relevante myndigheter hvis ansvarsområde berøres; f.eks. kulturminner. Tillatelsene skal vedlegges søknaden.
- Planlagt tidsrom for anleggsarbeidet. Nøyaktig tidsrom for gravearbeidet skal framgå av gravesøknad.
- Behov for riggområde utenfor selve gravetraséen.
- Eventuelt opplysninger om entreprenør for gravearbeidet (navn, organisasjons-nummer, kontaktperson) og dokumentasjon på entreprenørens kompetanse dersom entreprenør er valgt.

Forskriften åpner for at veimyndigheten kan pålegge bruk av særskilt [Forskriften § 22](#) søknadsskjema.

Ved framføring av store kostnadskrevende, kompliserte og risikoutsatte ledningsanlegg kan det være aktuelt for ledningseier å gjennomføre risiko- og sårbarhetsanalyser (ROS-analyser). Formålet med slike analyser er å kartlegge fare for skader, tap av liv, uheldige helse- og miljøkonsekvenser som følge av anlegget. Det skal også kartlegges hvordan anlegget påvirker annen viktig infrastruktur, materielle verdier m.m. En naturlig oppfølging av en slik analyse er å innarbeide forebyggende tiltak i prosjektet som reduserer risiko for og konsekvens av uønskede hendelser.

Eventuelle ROS-analyser som er pålagt med hjemmel i annet regelverk, kan gi viktig informasjon til saksbehandlingen og kan legges med søknaden når dette er hensiktsmessig.

Byggherreforskriften beskriver at før oppstart av arbeidet på bygge- eller anleggsplassen skal byggherren påse at det utarbeides en skriftlig plan for [Byggherreforskriften § 7](#) sikkerhet, helse og arbeidsmiljø som beskriver hvordan risikoforholdene i prosjektet skal håndteres.

2.3 Vegmyndigheten

Veimyndigheten behandler søknad om tillatelse til ledningsarbeid og fatter [Forskriften § 4](#) vedtak (jf. Forvaltningsloven § 23) om tillatelse til etablering av ledningsanlegget.

Behandlingstid for søknader om tillatelse til ledningsarbeid avhenger av prosjekts omfang og kompleksitet. Ved behandlingstid lenger enn 1 måned, skal [Forvaltningsloven § 11a](#) foreløpig svar sendes.

Veimyndigheten må vurdere søknaden om tillatelse herunder interesseavveinger og eventuelle vilkår for tillatelse. For øvrig må [Forvaltningsloven § 17](#) vegmyndigheten påse at saken er tilstrekkelig opplyst før vedtak fattes.

Følgende punkter er aktuelle å vurdere (listen er ikke uttømmende):

Vurderinger

- Gir søknaden om tillatelse all nødvendig informasjon?
- Finnes det utbyggingsplaner i området som får betydning for [Forskriften §§ 4 og 5](#) trasévalget?
- Vurdering av følgetiltak i regi av vegmyndigheten i samme trasé.
- Vurderer vegmyndighetens behov for nye trekkør.
- Er det andre grunneiere eller rettighetshavere enn vegmyndigheten som blir berørt av gravearbeidet, og skal det foreligge en samtykke fra disse?
- Vurderer konklusjoner i eventuelt ROS-analyse og plan for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø.

Dersom vegmyndigheten krever ekstra trekkør i forbindelse med arbeidet, skal merutgiftene med trekkøret, herunder ekstra gravekostnader, dekkes av vegmyndigheten.

Ved søknad om ledningsarbeid der hensikten er å oppgradere eksisterende ledningsanlegg, bør eieren av disse anleggene normalt kunne forvente at godkjenning av traséen blir fornyet.

Interesseavveining

- Vurderer nytten ved tiltaket. [Vegloven § 1](#)
- Vurderer eventuell ulempe for *veginteressene* (se under definisjoner). [Forskriften § 5](#)
- Vurderer eventuell ulempe for annen infrastruktur i vegen.
- Konklusjon i en avveining mellom fordeler og ulemper som er beskrevet.
- Vegmyndigheten kan foreslå alternative løsninger overfor ledningseier.

Interesseavveiningen kan omfatte både prissatte og ikke prissatte fordeler og ulemper. Dersom søknaden avslås som følge av interesseavveiningen, må vegmyndigheten redegjøre for hvilke momenter som er vurdert og hvordan disse har blitt vektlagt.

Informasjon fra vegmyndigheten til ledningseier

- Gi informasjon om aktuelle krav til teknisk utførelse i den aktuelle ledningstraséen.
- Dersom vegmyndigheten er kjent med at det finnes trekkør på strekningen, skal ledningseier få opplysninger om dette. Hvis vegmyndigheten er eier av trekkørene, kan det kreves vederlag av ledningseiere som vil benytte ledig kapasitet. Vederlaget skal stå i rimelig forhold til hvor stor andel av plassen i trekkørene som blir beslaglagt.
- Gi informasjon om andre stedlige forhold som har betydning for gravesøknaden.

Avklaringer

- Tiltakets betydning for eventuell gjenværende garanti fra tidligere tiltak som blir berørt.

Spesielle vilkår - der dette er hensiktsmessig eller nødvendig

- Det kan settes særskilte vilkår i konkret sak for å ivareta hensyn etter veglovens bestemmelser. Eksempelvis:
  - rasjonell utbygging
  - drift av vegen
  - miljømessig utforming
  - betryggende trafikkavvikling
  - tidspunkt og varighet for ledningsarbeidet

Tillatelse

Vegmyndigheten skal gi tillatelse til etablering av ledningsanlegg når fordelene med ledningsanlegget og plasseringen av dette er større enn ulempene for veginteressene og annen infrastruktur i vegen. Tillatelsen skal normalt inneholde:

- Godkjenning av ledningstrasé.
- Godkjenning av liggerrett og angi vilkår for flytteplikt.
- Godkjenning av eventuelt riggområde på utsiden av ledningstrasé og angi vilkår for bruk. [Forvaltningsloven §§ 23-25](#)
- Godkjenning av utførende entreprenør hvis dette er avklart. [Forvaltningsloven §§ 28 og 29](#)
- Angivelse av eventuell tidsperiode tillatelsen gjelder for.
- Angivelse av eventuelle spesielle vilkår og eventuell klageadgang ved avslag.

Tillatelsen bortfaller hvis ikke ledningsarbeidet er påbegynt innen ett år fra tillatelsen er gitt, med mindre annet er bestemt i selve tillatelsen. Gravetillatelsen skal inneholde spesifisert tidspunkt for oppstart og avslutning av gravearbeidet; se kapittel 3. [Forskriften § 6](#)

3. GODKJENNING AV GRAVEARBEID OG ARBEIDSVARSLING

3.1 Generelt om søknad om gravearbeid

Ved alle gravearbeider skal ledningseier sørge for at det blir sendt søknad om godkjenning av gravearbeid med arbeidsvarslingsplan til veimyndigheten. Ledningseier har det overordnede ansvar for at søknad blir sendt og ansvar på gravestedet i selve graveperioden.

[Vegloven §§ 32 og 57](#)
[Håndbok N301 Arbeid på og ved veg](#)
[Vegtrafikkloven § 5](#)

Det er en forutsetning for å få innvilget gravetillatelse til ledningsanlegg i tilknytning til offentlig vei, at det også er gitt tillatelse til etablering av ledningsanlegget jf. kapittel 2. Søknad om godkjenning av ledningsanlegg og søknad om godkjenning av gravearbeid med arbeidsvarslingsplan vil normalt behandles samtidig.

Ved planlagte reparasjoner i eksisterende ledning i godkjent ledningsanlegg, sendes kun søknad om gravetillatelse og arbeidsvarsling.

Ved ledningsbrudd hvor det er behov for umiddelbar utbedring (akutte reparasjoner) er det tilstrekkelig at vegmyndigheten varsles muntlig. Skriftlig søknad skal deretter sendes så snart som mulig .

[Forskriften §§ 4 og 9](#)

Godkjenning av selve gravearbeidet og arbeidsvarslingen skjer med hjemmel i vegloven §§ 32 og 5, samt vegtrafikkloven § 5.

Søker skal gjøre seg kjent med krav til teknisk utførelse i den aktuelle ledningstraséen. Vegmyndigheten gir opplysninger om disse kravene. Full istandsetting og faglige forutsetninger for gjennomføring av arbeidet er nærmere omtalt i kapittel 6.

Søker må fremskaffe oversikt over andre installasjoner i samme trasé. Om nødvendig foretas påvisninger i traséen. Søker har ansvar for å avklare mulige koordineringsmuligheter og eventuelle konflikter og krav i forhold til andre installasjoner i og nær planlagt ledningstrasé.

Ved utførelsen av ledningsarbeidet skal det vises hensyn til landskapsbilde/bybilde, kulturmiljø/kulturminner, naturmiljø, naturressurser samt nærmiljø og friluftsliv.

[Vegloven § 1a](#)

3.2 Boring og pressing

For alle riksveger og for fylkesveger og kommunale veger med årstdøgtrafikk (ÅDT) over 5 000 bør det fortrinnsvis bores/presses under vegen, i stedet for å grave når grøftetraséen går på tvers eller tilnærmet på tvers av vegen. Dersom ledningseier/entreprenør mener at boring/pressing ikke er gjennomførbart av tekniske eller økonomiske årsaker, bør dette begrunnes/dokumenteres skriftlig, slik at vegmyndigheten kan vurdere om graving likevel kan tillates.

3.3 Ledninger i luft

I vegbelysningsanlegg som eies eller driftes av vegmyndigheten tillates normalt opphenging av ledninger i tillegg til den som fører frem strøm til lyspunktet, med mindre særlige grunner tilsier at dette ikke kan tillates. Særlige grunner kan være stolper som ikke tåler mer vekt, strekning der man er i ferd med å legge ledninger i bakken, trafikkikkerhet, m.m.

Dersom det søkes om å fremføre nye ledninger i luft, skal alle stolper/master til nye ledningsanlegg plasseres utenfor sikkerhetssonen for den aktuelle vegen. I spesielle tilfeller kan kravet fravikes, men da skal masten utformes som påkjøringsvennlig eller sikres med rekkverk langs vegen. [Håndbok N101](#)
[Rekkverk og vegens sideområder](#)

Kryssing over vegen med nye ledningsanlegg bør unngås hvis det er mulig. Ledningsanlegget bør krysse mest mulig vinkelrett på vegen. Høyden til laveste ledning fra bar veg skal være minst 6 m. Ved framføring av ledninger til den enkelte eiendom langs vegen, bør antall kryssinger av vegen minimaliseres. [Håndbok N601](#)
[Elektriske anlegg](#)

For ledninger i luft er ledningseier selv ansvarlig for å innhente tillatelser fra berørte grunneiere til montasje av eget anlegg. Dette gjelder både nye og bestående masterekker. Tillatelser fra grunneier, stolpeeier samt undertegnet fellesføringsavtale skal foreligge før tillatelse gis. All ny montasje i eksisterende stolper skal utføres i henhold til gjeldende forskrift. Det kreves ikke ny søknad når ledninger/kabler i etablerte fellesføringsanlegg skal skiftes ut. Dette gjelder en-til-en utskifting. Ledningseier har plikt til å varsle vegmyndigheten, før forannevnte arbeider igangsettes.

3.4 Ledningseier

For å sikre en mest mulig effektiv saksbehandling er det viktig at søknaden inneholder de opplysninger som vegmyndigheten trenger for å behandle søknaden og kunne vurdere den tekniske utførelsen. [Forskriften §§ 4 og 9](#)

Søker skal i sin planlegging og utførelse sikre påvisning og ta hensyn til andre ledningseiere i samme trasé. Dette gjelder også hensyn som sikrer framtidig tilgang til de andre ledningseiernes anlegg.

Innhold i søknad om gravearbeid

- Opplysninger om entreprenør for gravearbeidet (Navn, organisasjonsnummer, kontaktperson) og dokumentasjon på entreprenørens kompetanse.
- Kart med påtegnet ledningstrasé og avgrensning av anleggsområdet.
- Beskrivelse av ledningsanlegget, overdekning, hvilke masser som er tenkt brukt, utkiling mot tilstøtende veg- og sideareal etc. Planene skal være detaljerte og beskrivende for det arbeidet som skal utføres.
- Rigging - plan som viser organisering av anleggsområdet.
- Framdrift - tidsplan for gjennomføring av arbeidet.
- Koordinering - plan som viser samhandling med andre arbeider i anleggsområdet.
- Arbeidsvarslingsplan m/eventuell trafikkavviklingsplan også for myke trafikanter.
- Avfall - plan for håndtering av avfall og masser fra anlegget.
- Eventuelle andre planer som er nødvendig for vurdering av søknaden.

Det bør angis i søknaden om faste installasjoner blir berørt, tildekket eller fjernet i forbindelse med gravingen. Faste installasjoner er eksempelvis rekkverk, kummer, sluk, rør, kabler, ledninger, gatelys, signallys, skilt inklusive skiltoppsetningsutstyr, støyskjermer, leskur m.m. En nærmere beskrivelse av posisjonen, antallet samt andre spesifikke opplysninger vedrørende installasjonen, angis i søknaden.

Søker er ansvarlig for å varsle berørte parter, som beboere, forretninger, kollektivselskap, m.m., dersom deres virksomhet kan bli berørt av arbeidet. Varslingsform og varslingsstidspunkt skal beskrives i søknaden.

Arbeidsvarsling

Før det igangsettes arbeid på offentlig veg, skal det foreligge godkjent arbeidsvarslingsplan (skiltplan, sikringsplan og nødvendige vedtak om bruk av trafikkreguleringer).

[Forskriften § 8](#)

[Skiltforskriften](#)

[§§ 32-34](#)

[Statens vegvesens](#)

Ifølge byggherreforskriften skal byggherre ha en prosjektleder som ved hjelp av en eller flere koordinatører for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø blant annet sikrer at det for vegarbeid utarbeides nødvendige varslingsplaner og at disse blir fulgt opp.

[Håndbok N301 Arbeid](#)

[på og ved veg](#)

[Byggherreforskriften](#)

[§ 5](#)

3.5 Utførende entreprenør

Utførende entreprenør er den som ifølge godkjent arbeidsvarslingsplan har fått og påtatt seg ansvaret for varsling og sikring av arbeidsstedet. Denne virksomheten har til enhver tid ansvaret for at varsling og sikring er i samsvar med den godkjente planen og kravene i Statens vegvesens Håndbok N301 Arbeid på og ved veg. I forbindelse med gravearbeid vil dette normalt være hovedentreprenør.

Kvalifikasjonskrav til utførende entreprenør

Utførende entreprenør skal ha nødvendig kompetanse for å utføre gravearbeid og istandsetting av den offentlige vegen. Entreprenører som utfører arbeid på offentlige vegarealer, skal også ha nødvendig kompetanse og godkjenninger til å utføre arbeidsvarslingen. [Håndbok N301](#)
[Arbeid på og ved veg](#)

«Krav til entreprenør som utfører arbeidet på vegne av ledningseier

Entreprenør som skal utføre gravearbeidet i offentlig veggrunn, må tilfredsstillende gjeldende krav til godkjenning for ansvarsrett etter plan- og bygningsloven.» [Forskriften § 11](#)
Dette betyr at entreprenør innehar kompetanse tilsvarende tiltaksklasse 1, 2 og 3, avhengig av gravområdets og gravetiltakets kompleksitet.

Søkeren selv skal foreslå hvilken tiltaksklasse oppgaven skal plasseres i, og vegmyndigheten skal normalt legge søkerens forslag til grunn. , med mindre forslaget er beheftet med feil, [Byggesaksforskriften](#)
[§§ 9-3 og 9-4](#)

Tiltaksklasse 1 omfatter, uavhengig av funksjon og fagområde, tiltak eller oppgaver av liten kompleksitet og vanskelighetsgrad, og der mangler eller feil ved tiltaket fører til mindre konsekvenser for helse, miljø og sikkerhet.

Tiltaksklasse 2 omfatter, uavhengig av funksjon og fagområde, tiltak eller oppgaver av

a) liten kompleksitet og vanskelighetsgrad, men der mangler eller feil kan føre til middels til store konsekvenser for helse, miljø og sikkerhet, eller

b) middels kompleksitet og vanskelighetsgrad, men der mangler eller feil kan føre til små til middels konsekvenser for helse, miljø og sikkerhet.

Tiltaksklasse 3 omfatter, uavhengig av funksjon og fagområde, tiltak eller oppgaver av

a) middels kompleksitet og vanskelighetsgrad, men der mangler eller feil kan føre til store konsekvenser for helse, miljø og sikkerhet, eller

b) stor kompleksitet og vanskelighetsgrad.»

Entreprenøren bør ha ansvarsforsikring som dekker erstatningsansvar for ev. skade entreprenøren eller hans underentreprenører kan påføre vegmyndigheten eller tredjemanns person og utstyr i forbindelse med utførelsen av gravearbeidet. Underentreprenører bør ha tilsvarende forsikring.

3.6 Vegmyndigheten

Vegmyndigheten skal tilrettelegge for gode rutiner for effektiv behandling av gravesøknader og arbeidsvarsling. Søknad om gravetillalser skal behandles så snart som mulig og innenfor forvaltningslovens frister. Ved behandlingstid lenger enn 1 måned, skal foreløpig svar sendes. [Forskriften § 5](#) [Forvaltningsloven § 11a](#)

Vegmyndigheten skal sikre at hensynet til trafikksikkerhet og trafikkavvikling for alle trafikantgrupper blir ivaretatt.

Vegmyndigheten kan ut fra trafikkmessige og sikkerhetsmessige hensyn kreve at arbeidet må utføres på kvelds- og nattestid, eller som helgearbeid. Vegmyndigheten kan også gi pålegg om at arbeidet må utføres samtidig med eller koordineres med annet arbeid på en vegstrekning.

Vegmyndigheten skal påse at vegen ikke blir forringet og påse at ledningsarbeider gjennomføres på en faglig forsvarlig måte, slik at standard og tilstand på vegen blir ivaretatt. Forskriften setter krav til istandsetting av veien etter ledningsarbeid. [Forskriften § 18 a](#)

Vegmyndigheten kan kreve at det legges ekstra trekkør i ledningsgrøfter når vegmyndigheten bekoster og selv skal eie trekkørerne, og dekker alle merutgiftene forbundet med leggingen av disse.

Vegmyndigheten bør så langt det lar seg gjøre legge til rette for stedlig (lokal) mellomlagring av masser fra gravearbeidet.

Graving om vinteren vil kun unntaksvis bli godkjent, grunnet økt fare for setningsskader og dårligere kvalitet på istandsettingen. Tillates allikevel graving, bør det bli stilt krav om midlertidig gjenfylling, for så å utføre permanent istandsetting påfølgende vår, i henhold til de kvalitetskrav vegmyndigheten stiller. Ved graving om vinteren skal snø og is fjernes fra grøftetraséen, og det skal påses at snø og is ikke kommer ned i grøften ved gjenfylling. Dette gjelder også for tilkjørte masser. Drift/vinterdrift av gravestedet er entreprenørens ansvar inntil istandsetting er utført.

Følgende punkter er aktuelle å vurdere (listen er ikke uttømmende):

Vurderinger

- Vurdere hensynet til naboer, kollektivselskap, nødetater.
- Vurdere hensyn til trafikkavviklingen og trafiksikkerhet for alle trafikantgrupper og sikre at universell utforming blir ivaretatt. [Forskriften § 5](#)
- Vurdere følgetiltak i regi av vegmyndigheten i samme trasé.
- Er det andre grunneiere som blir berørt av gravearbeidet og skal det foreligge en godkjenning fra disse?
- Har entreprenør og ev. underentreprenør relevant ansvarsforsikring?

Teknisk utførelse

- Vurdere om entreprenør har nødvendig kompetanse til å utføre arbeidet, og være ansvarlig for arbeidsvarslingen på stedet.
- Vurdere søknaden i henhold til tekniske bestemmelser for arbeidet, herunder krav til full istandssetting av veien etter ledningsarbeidet jf. kapittel 6 i denne veilederen.

Arbeidsvarsling

- Det er vegmyndigheten som skal godkjenne arbeidsvarslingsplaner og bestemme vilkår som skal gjelde for gjennomføring av gravearbeidet.

Avklaringer

- Vegmyndigheten kan, før ledningsarbeidet påbegynnes, kreve at det stilles økonomisk garanti for etterfølgende utbedring av veien og senere følgeskader som kan tilbakeføres til ledningsarbeidet. [Forskriften § 18a](#)

Tillatelse

- Utstede gravetillatelsen i henhold til lov og forskrift. [Forskriften §21](#)
- Fatte nødvendige vedtak og angi muligheter til å påklage vedtaket. [Forvaltningsloven §§ 23-25](#)
- Godkjenne entreprenør. [Forvaltningsloven §§ 28 og 29](#)
- Godkjenne planlagte arbeidsvarslingsrutiner og sikre nødvendige skiltvedtak. [Forvaltningsloven §§ 28 og 29](#)
- Godkjenne eventuelt riggområde på utsiden av ledningstrasé og angi vilkår for bruk.

Veimyndigheten skal fastsette krav til minimum overdekning av ledningsanlegg i tillatelsen. Eventuell godkjenning av alternative tekniske metoder for etablering av ledningsanlegget bør også fremgå av tillatelsen. [Forskriftens § 5](#)

Eventuelle avtaler som blir inngått mellom veimyndigheten og ledningseier om gjennomføring av ledningsarbeidet eller istandssetting etter ledningsarbeidet, som forskriften åpner for, anbefales lagt ved tillatelsen.

Vegmyndigheten og skiltmyndigheten kan i noen tilfeller være fordelt på to ulike offentlige instanser:

- Vegmyndighet. Omfatter ansvar etter vegloven, det vil si ansvar for å gi arbeids- eller gravetillatelser. [Vegloven §§ 32 og 57](#)
- Skiltmyndighet. Omfatter ansvar etter skiltforskrift, det vil si ansvar for å godkjenne skilt og varslingsplaner. Treffe nødvendig skiltvedtak, før [Skiltforskriften §§ 32-34](#)

tilsyn med eller kontrollere arbeidsvarsling og fremme krav om retting av påviste feil og mangler.

3.7 Klage

Ledningseierne har anledning til å klage på vedtaket.

[Forvaltningsloven § 28](#)

I forbindelse med tillatelse til å anbringe og ha ledning i og ved offentlig veg, er det tre former for enkeltvedtak det kan være aktuelt å klage på:

- Avslag på søknad om tillatelse
- Vilkår for tillatelsen som er gitt
- Krav om fjerning, endring eller flytting av ledningene m.m.

Klagefristen er tre uker fra det tidspunkt melding om vedtaket er kommet frem [Forvaltningsloven § 29](#) til partene.

4. GJENNOMFØRING, KONTROLL OG AVSLUTNING AV ARBEIDET

4.1 Tidsplan for arbeidet

Ved oppstart av anlegget skal det angis en tidsplan for gjennomføringen. Av hensyn til tilgjengelighet for trafikanter og naboer (f.eks. næringsdrivende) bør anleggsperioden begrenses til kortest mulig tid. Dersom den anleggsperioden som fremgår av tillatelsen ikke er overholdt og annet ikke er avtalt, kan vegmyndigheten kreve tvangsmulkt for merforbruk av tid.

[Dette forutsetter Stortingets vedtak av forslag til endring i vegloven som hjemler tvangsmulkt med henvisning til vegloven § 32](#)

Ledningseier har også formelt ansvar for anleggsområdet så lenge arbeidet pågår.

Det er viktig at tidspunktet for avslutningen av anlegget blir dokumentert og ferdigmelding blir sendt vegmyndigheten. Garantitiden løper fra tidspunktet når ferdigmelding er mottatt av vegmyndigheten.

[Forskriften § 12](#)

Dersom det er utført mangelfullt arbeid skal vegmyndigheten normalt gi forhåndsvarsel med pålegg om retting innen en rimelig frist. I noen tilfeller vil fristen, f.eks. av hensyn til å sikre trygg ferdsel, kunne fastsettes svært kort og i helt akutte tilfeller vil vegmyndigheten kunne sette i gang arbeidet for ledningseiers regning og risiko uten forhåndsvarsling.

[Forskriften § 18a](#)

4.2 Drift og kontroll på anleggsområdet

Forskriften angir at både vegmyndigheten og ledningseier kan kreve at det holdes befarings- eller registrering av vegarealets tilstand før arbeidet starter.

[Forskriften § 7](#)

Vegmyndigheten skal sikre framkommelighet for alle trafikantergrupper. Dette kan f.eks. føre til behov for utvidelse eller omlegging av bilvegen og egen sikret universelt utformet passasje for myke trafikanter forbi anleggsområdet.

[Forskriften § 8 Skiltforskriften §§ 32-34 Håndbok N301](#)

Ledningseier har formelt ansvar for anleggsområdet. Anleggsområdet består av arbeidsstedet og midlertidig tilrettelegging for trafikantene i forbindelse med anlegget.

[Arbeid på og ved veg](#)

Det bør ikke beslaglegges mer veggrunn under gjennomføringen enn nødvendig for en forsvarlig utførelse av anleggsarbeidet. Størrelsen på anleggsområdet har betydning både for trafikanter og naboer til anlegget. Vegmyndigheten kan ikke kreve vederlag, f.eks. i form av leie, i anleggsperioden for areal hvor ledninger skal legges. Utstrekningen av dette

[Forskriften § 18b](#)

området må bero på en konkret vurdering ut fra de stedlige forholdene og dekke behovet for nødvendig "armslag" for utførelse av arbeidene. Leie for areal som ligger utenfor ledningstraséen reguleres ikke her.

Mellomlagring av oppgravde masser og andre materialer på vegområdet skal så langt det lar seg gjøre skje innenfor det definerte anleggsområdet eller annet sted etter nærmere avtale med grunneier.

Ledningseier har ansvar for å sørge for at drift i og ved anleggsområdet blir utført (for eksempel snørydding, strøing, renhold) når anlegget hindrer vegmyndighetens ordinære driftsrutiner (framkommelighet for driftsmateriell).

I tilfeller hvor driftsarbeidet er mangelfullt utført, og det er behov for å utføre strakstiltak, kan vegmyndigheten besørge dette utført for ledningseiers regning. Dette gjelder i tilfeller hvor utførende entreprenør som graver ikke har mulighet til å følge opp pålegg umiddelbart.

Spillvann fra byggegrop/bygg skal ledes bort i henhold til gjeldende bestemmelser. Vegmyndigheten kan kreve inspeksjon/spyling av vegens avløpsnett. Dersom tilstopping skyldes anleggsarbeidet kan vegmyndigheten kreve dette utført for ledningseiers regning.

Vegen skal være fullt istandsatt etter et ledningsarbeid. Den skal ha tilstrekkelig funksjonalitet og skal ikke få kortere levetid enn før arbeidet startet. Full istandsetting og faglige forutsetninger for gjennomføring av gravearbeidet er beskrevet i kapittel 6. [Forskriften § 18 a](#)

Dersom vegmyndigheten skal utføre andre arbeider på veggen i nær fremtid, kan det inngås skriftlig avtale mellom vegmyndigheten og ledningseier om annen istandsetting.

4.3 Garanti og erstatningsansvar

Vegmyndigheten kan kreve økonomisk garantistillelse for utførte [Forskriften § 18a](#) ledningsarbeider i veggrunn. Ledningseier har ansvar for at det stilles slik garanti.

Garantiens størrelse og varighet skal stå i forhold til arbeidet som er utført. I den sammenheng skal arbeidets art, omfang og risiko for følgeskader tas med i betraktningen.

Garantien vil normalt være en bankgaranti, men vegmyndigheten kan også akseptere andre former for økonomisk garanti så fremt den finner at det gir tilstrekkelig sikkerhet. Kostnadene ved utstedelse av en økonomisk garanti må bæres av ledningseier.

Normalt vil garantitiden settes til 5 år, men vegmyndigheten kan i enkelttilfeller både redusere og forlenge garantitiden. Dersom garantitiden skal forlenges, skal det være særlige grunner for dette.

Erstatningsansvaret, etter en skade som følge av et ledningsanlegg, gjelder [Forskriften § 17](#) både for skader som oppstår på grunn av mangler ved istandsettingen og skader som skyldes selve etableringen av ledningsanlegget i vegen. Ved manglende istandsetting kan det etter en tid f.eks. oppstå setningsskader som kan tilbakeføres til manglende komprimering av masser i vegoppbyggingen. Ledningseier er ansvarlig for en slik følgeskade. I tilfeller der f.eks. en større vannlekkasje fører til en omfattende skade på vegen vil vegmyndigheten kunne kreve erstatning fra ledningseier. Forholdet til skadelidt tredjemann reguleres av alminnelige erstatningsrettslige regler.

4.4 Utførende entreprenør

Arbeid i offentlig vegareal stiller store krav til utførende entreprenør. Det er viktig å ha tydelige planer og rutiner for hvordan trafikkavviklingen forbi arbeidsstedet skal følges opp. Trygge forhold både for trafikanter og arbeidere i arbeidsområdet må også være godt planlagt, og sikringstiltakene må følges opp fortløpende mens arbeidet pågår.

Det er viktig at entreprenør i gjennomføringsfasen:

- Dokumenterer tilstand ved oppstart av gravearbeidet, blant annet med foto. Det er spesielt viktig å dokumentere forhold som kan bli gjenstand for tvister ved anleggets slutt.
- Deltar på oppstartsbefering.
- Sørger for påvisning av eksisterende anlegg før gravearbeidet starter.
- Sørger for at arbeidet blir gjennomført som forutsatt i gravetillatelsen.
- Melder fra til vegmyndigheten før igjenfylling av grøft, før legging av dekke, ved ferdig utført istandsetting og ved eventuell midlertidig istandsetting.
- Tar hensyn til andre ledninger i samme trasé og framtidig tilgang for andre ledningseiere til sine anlegg.
- Dokumenterer uforutsette hendelser i gjennomføringsfasen.
- Sørger for loggføring av arbeidsvarsling.
- Sørger for god drift i anleggsperioden (brøyting, renhold m.m.).
- Sørger for å ivareta hensynet til trafikanter gjennom anleggsområdet – universell utforming.

- Sørger for at innmålingen av ledninger og rør utføres i åpen grøft. Kummer skal også innmåles. Alt skal innmåles med X, Y og Z koordinater.

4.5 Ledningseier

Ledningseier har ansvaret for at anlegget avsluttes og at kvaliteten blir rapportert til vegmyndigheten basert på vilkårene som er gitt i gravetillatelsen.

Dette innebærer å:

- Levere ferdigmelding til veimyndigheten, herunder bekrefte at arbeidet er avsluttet og at anleggsområdet er ryddet. [Forskriften § 12](#)
- Levere dokumentasjon av utførelsen og bekreftelse på at arbeidet er utført i henhold til gravetillatelsen.
- Sørge for at data for traséen leveres med X, Y og Z koordinater til vegmyndigheten på digital form i samsvar med gjeldende nasjonale standarder (Statens kartverk) for innmåling og utveksling av slik informasjon. [Forskriften § 14](#)
- Hvis påkrevd, stille garanti for arbeidet; normalt 5 år fra dato for levert ferdigmelding. [Forskriften § 18a](#)
- Delta på garantibefaringer.
- Sørge for at eventuelle setningsskader eller andre skader som kan knyttes til gravearbeidet blir reparert i løpet av garantiperioden.

4.6 Vegmyndigheten

Vegmyndigheten bør være tilgjengelig for å bistå ledningseier med veiledning om utførelsen og endringer som følge av utførte hendelser.

Vegmyndigheten bør sikre at tilstand ved oppstart av gravearbeidet er tilstrekkelig dokumentert. [Forskriften § 7](#)

Vegmyndigheten kan gjennomføre tilsyn med arbeidet og arbeidsvarslingen, [Forskriften § 13](#) herunder:

- Kontroll av at arbeidet er i tråd med forutsetningene i gravetillatelsen.
- Kontroll av arbeidsvarslingen.
- Kontroll av åpen grøft og vurdering av plassering av ledninger.
- Kontroll av igjenfylling, dekkelegging og ferdigstilling av anlegget.

Vegmyndigheten skal dokumentere hvilke kontroller som er gjennomført i anleggsperioden.

I forbindelse med avslutning av arbeidet og den videre oppfølging av anlegget skal vegmyndigheten [Forskriften § 13](#):

- Vurdere og godkjenne den tekniske utførelsen av istandsetting ut fra de opplysninger som foreligger.

- Vurdere og godkjenne dokumentasjon slik den er framlagt.
- Vurdere om anlegget er gjennomført i henhold til forutsetningene om tidsbruk. Følge opp eventuelle krav dersom det foreligger forutsetninger om dagbøter i tillatelsen.
- Bekrefte at istandsettingen ansees for avsluttet og at driften av arealene er overtatt av vegmyndigheten.
- Ta initiativ til å gjennomføre garantibefaringer ved feil eller mangler.

4.7 Arbeid i strid med godkjent gravetillatelse

Arbeid som skjer i strid med godkjent gravetillatelse og som utgjør en fare, kan stanses av vegmyndigheten eller av politiet inntil de nødvendige sikringstiltak er gjennomført. På samme måte kan arbeidet stanses dersom varsling eller sikring ikke er utført i henhold til godkjent plan eller andre forhold og dette skaper vesentlige ulemper for trafikkavviklingen. [Skiltforskriften § 34 nr. 1](#)

Tiltak som vegmyndigheten eller politiet pålegger entreprenøren å gjennomføre, skal utføres omgående og senest innenfor de frister som er gitt i pålegget. Fra arbeid blir satt i gang og til istandsettelsen er ferdig utført, har entreprenøren ansvaret på gravestedet. [Forskriften § 17](#)

Skader som trafikanter eller andre måtte bli påført på reguleres av alminnelige erstatningsrettslige regler.

For arbeid utført uten gravetillatelse, se kapittel 7.

5. VEGMYNDIGHETENS KOSTNADER

5.1 Dekning av kostnader ved saksbehandling og kontroll

Vegmyndigheten kan i den enkelte sak kreve å få dekket kostnadene til saksbehandling av søknad om tillatelse og utført kontroll i anleggsperioden, i samsvar med selvkostprinsippet. Vegmyndigheten må dokumentere hvor mange og hvilke typer kontroller som er gjennomført.

[Forskriften § 18](#)

I kapittel 2 til 4 i denne veilederen er vegmyndighetens oppgaver med saksbehandling og kontroll beskrevet.

I saksbehandlingskostnadene inngår oppgaver ved godkjenning av ledningstrasé, gravearbeid og arbeidsvarsling.

For nærmere informasjon om hva som er selvkost, vises det til Kommunal- og moderniseringsdepartementets rundskriv H-2014-3, Retningslinjer for beregning av selvkost for kommunale betalingstjenester. Departementet legger til grunn at prinsippene, slik de er utformet i retningslinjene, skal gjelde tilsvarende for fylkeskommunale og statlige veger.

Dersom vegmyndigheten velger å benytte seg av et gebyrregulativ basert på gjennomsnittsbetraktninger for søknadsbehandlingen, bør dette skille mellom søknader etter omfang og kompleksitet.

Begrepet «utført kontroll» innebærer at vegmyndigheten kun kan ta betalt for faktisk gjennomførte kontroller. Det kan derfor ikke fastsettes et generelt gebyr for kontroll pr. sak. Regulativet må fastsette en pris for enkeltkontroll basert på gjennomsnittlig tidsbruk, og gebyret innkreves etterskuddsvis.

Vegmyndigheten kan velge å fakturere ledningseier for medgått tid til søknadsbehandling og kontroll i den enkelte sak.

Kostnader for andre oppgaver som er ledningseiers eller utførende entreprenørens ansvar, men som etter avtale utføres av vegmyndigheten, dekkes etter egne avtaler mellom partene. Dette kan f.eks. gjelde nødvendig kartlegging, koordinering av arbeidene på stedet og traséplanlegging.

Departementet kan fastsette en nasjonal prisliste for kostnadsdekning. Prislisten vil i så fall erstatte eventuelle gebyrregulativ. Prislisten kan omfatte alt arbeid eller bare deler av arbeidet, f.eks. kontrollen. Prislisten kan legge opp til at kostnadene skal kreves dekket basert på faktisk medgått tid i hvert enkelt tilfelle. Bestemmelsen er ment å komme til anvendelse dersom

vegmyndighetenes gebyrer utvikler seg til å bli uforholdsmessig høye eller dersom gebyrene i for stor grad er ulike for like tilfeller. Det er en målsetting at vegmyndighetenes dekning av kostnader for saksbehandling og kontroll blir mer enhetlig på landsbasis enn den synes å være i dag, og at den står i et rimelig forhold til de oppgavene som faktisk utføres av vegmyndigheten.

5.2 Andre kostnader

Framtidig kostnader til økt vedlikehold som følge av gravearbeidet

Hovedregelen i forskriften er full istandsetting av vegen etter at arbeidet er utført. Vegmyndigheten kan derfor ikke kreve et generelt forringelsesgebyr for å dekke antatte økte fremtidige kostnader til vedlikehold som følge av gravearbeidet. Vegmyndigheten kan heller ikke kreve leie for veggrunn for ledningsanlegg. [Forskriften § 18a](#)

Dersom istandsettingen ikke er fullstendig, må en eventuell betaling for forringelse basere seg på en avtale om dette i det enkelte tilfelle og etter en konkret vurdering av forholdene på stedet.

Slike avtaler kan f.eks. være aktuelt i tilfeller der vegmyndigheten har planer om å utbedre en vegstrekning i nær framtid og at en fullstendig istandsetting etter et ledningsanlegg på deler av denne strekningen ikke er hensiktsmessig. Dette åpner derfor for at det kan inngås skriftlig avtale mellom vegmyndigheten og ledningseier om annen istandsetting.

Kompensasjon for bruk av veggrunn

Vegmyndigheten kan ikke som vilkår for tillatelse kreve vederlag i anleggsperioden for areal hvor ledningen skal legges eller vederlag for ledninger som er lagt i veggrunn. Dette arealet inkluderer også det areal som er nødvendig for å få tilstrekkelig "armslag" til anleggsarealet. [Forskriften § 18b](#)

Vegmyndigheten kan kreve leie for arealer som brukes til riggområder utenfor det arealet hvor ledningen skal legges.

Der vegmyndigheten også er grunneier og leier ut vegarealet til parkeringsformål eller annen næringsvirksomhet, kan det ikke kreves kompensasjon for de tapte inntektene i anleggsperioden, som følge av ledningsarbeidet. Forskriften er imidlertid ikke til hinder for at andre løsninger avtales.

6. FULL ISTANDSETTING

6.1 Krav til full istandsetting

Forskriften § 18a regelfester prinsippet om at ledningseier skal sørge for full istandsetting av vegen slik at den får tilstrekkelig funksjonalitet og ikke kan forventes å få kortere levetid som følge av utførte ledningsarbeider. Bestemmelsen gjelder ved etablering av nye ledningsanlegg og ved endrings- og reparasjonsarbeider. Det kan inngås skriftlig avtale om annen istandsetting.

[Forskriften § 18a](#)

Statens vegvesens håndbok N200 Vegbygging gjelder for alle offentlige veger og beskriver materialer og utførelse for ulike vegtyper og trafikkmengde. Kommunale vegmyndigheter kan ha lokale normer som avviker fra N200. Slike lokale normer vil være bestemmende for istandsetting i de områdene de gjelder for. Vegoppbygging etter etablering av ledningsanlegg i veggrunnen skal, hvis ikke annet er avtalt i den konkrete tillatelsen, utføres i henhold til gjeldende normer.

[Håndbok N200
Vegbygging](#)

[Lokale vegnormer](#)

[\(Henvisningen gjelder
for hele dette kapitlet.\)](#)

Eksisterende tilstand ved oppstart er avgjørende for hvordan istandsettingssarbeidet skal utføres. Det er viktig at tilstanden på alle innretninger som tilhører vegen på den aktuelle strekningen blir registrert og dokumentert. Dette kan være vegdekket, kantstein, slukrister, skilter, fartshumper, vegoppmerking, stikkrenner, beplantning m.m.

Det er mange faktorer som spiller inn på hvordan vegoppbygging er på det aktuelle stedet. Spesielt på bygdeveger og andre lavtrafikkerte veger har oppbyggingen skjedd gradvis over tid og vegmyndigheten kan ha liten oversikt over hva som befinner seg i veggrunnen. I slike tilfeller vil full istandsetting måtte avtales mellom partene og beskrives for det aktuelle arbeidet.

Spesielle tekniske krav knyttet til ledningsanlegg ført i tunnel/kulvert og på bru og ferjekai fastsettes ut fra de konkrete omstendighetene i hvert enkelt tilfelle.

For den enkelte ledningstype er det ofte gitt anbefalinger og faglige krav fra andre instanser. Disse er ikke gjengitt i denne veilederen.

6.2 Overdekning

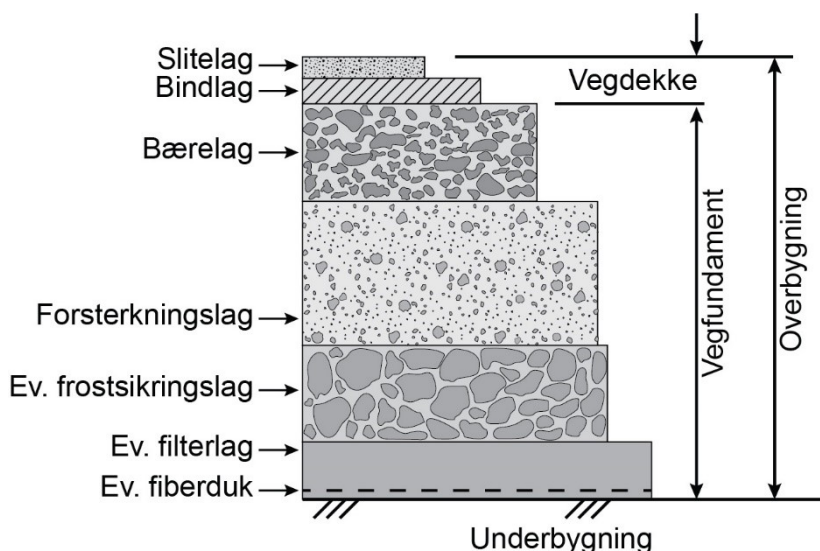
Her beskrives krav til overdekning over ledninger.

Det må skilles mellom krav til overdekning og overbygning i veg. En vegs overbygning beskriver hvordan en veg er bygget opp og vil bestå av vegdekke,

bærelag og forsterkningslag, eventuelt også frostsikringslag samt filterlag eller fiberduk, se figur 1. Overbygningen dimensjoneres med bakgrunn i aktuelle trafikkpåkjenninger, klimapåkjenninger, grunnforhold, egenskaper for overbygningsmaterialer og innbyrdes påvirkningsfaktorer mellom materialer.

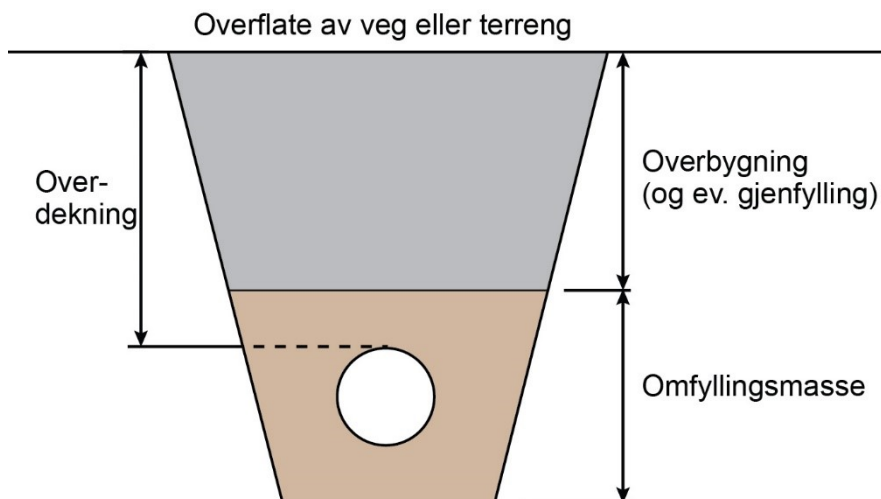
Overbygningen skal fordele laster fra trafikken til undergrunnen slik at det ikke oppstår skadelige eller uakseptable deformasjoner. Overbygningen skal ha tilstrekkelig bæreevne hele året. Veger skal frostsikres, det vil si at vegoverbygningens frostmotstand er tilstrekkelig til å hindre frosten i å skape problemer med ujevne telehiv når vegen bygges på telefarlig grunn.

Dimensjoneringsystemet forutsetter at vegen bygges opp lagvis og har gode drenerings- og avrenningsforhold. Overbygningen skal ikke inneholde telefarlige materialer.

Figur 1: Definisjon av overbygning og underbygning

Med overdekning forstås avstanden mellom topp av ledning som legges i vegen til topp av vegdekket eller terrenget, se figur 2. Vegmyndigheten skal fastsette krav til minimum overdekning av ledningsanlegg i tillatelsen. Ved legging av ledninger i eksisterende veg kan vegmyndigheten ikke kreve større overdekning enn det som er angitt i forskriften uten at særlige grunner tilsier dette. Vegmyndigheten må begrunne sine krav til overdekning dersom det avviker fra det som er angitt i forskriften. Det forutsettes at bæreevnen på vegen opprettholdes. [Forskriften § 5](#)

Figur 2: Definisjon av overdekning

Leverandører av ledninger og rør, som skal plasseres i vegarealet, kan beskrive ulike krav til overdekning og tykkelse på omfillingsmasse avhengig av type rør, godstykkelser, trykkforhold, trafikkbelastning osv. Leverandørene kan også beskrive forskjellige krav til omfillingsmassen og til hvordan denne skal komprimeres. Slike krav til omfillingsmasser og krav til komprimering er ikke omtalt i denne veilederen, men må innhentes fra rørprodusentene.

Krav til overdekning skal alltid framgå av tillatelsen. Dersom ledningen har omfillingsmasse som ikke har egenskaper som gjør at den kan inngå i vegens forsterkningslag, gjelder overdekningskravet fra topp omfillingsmasse. Sand og pukk opp til 16 mm er eksempel på omfillingsmasser som ikke har egenskaper som gjør at omfillingsmassen kan inngå i vegens forsterkningslag. Når omfillingsmassen har egenskaper som gjør at den kan inngå i vegens forsterkningslag regnes omfillingsmassen som del av overdekningen.

Overdekning inntil 80 cm

Vegmyndigheten skal ikke uten at særlige grunner tilsier det kreve mer enn 80 cm overdekning for ledninger med utvendig diameter større enn 125 mm som legges i riksveg, og andre veger med årsdøgntrafikk (ÅDT) større enn 5000 kjt/døgn.

Overdekning inntil 60 cm

Vegmyndigheten skal ikke uten at særlige grunner tilsier det kreve mer enn 60 cm overdekning for ledninger med utvendig diameter større enn 125 mm i gang- og sykkelveg og i fylkesveg og kommunal veg, med årsdøgntrafikk (ÅDT) til og med 5000 kjt/døgn.

Overdekning inntil 40 cm

Vegmyndigheten skal ikke uten at særlige grunner tilsier det kreve mer enn 40 cm overdekning for ledninger med utvendig diameter til og med 125 mm og med mekaniske egenskaper som tilsier at det ikke er behov for tradisjonell omfyllingsmasse.

Rør med mekaniske egenskaper som tilsier at det ikke er behov for tradisjonell omfyllingsmasse, kan altså plasseres i forsterkningslaget. Ledningstraséen skal mettes med masser som har tilsvarende bæreevne som forsterkningslaget. Krav til overdekning i slike tilfeller kan ikke settes til mer enn 40 cm.

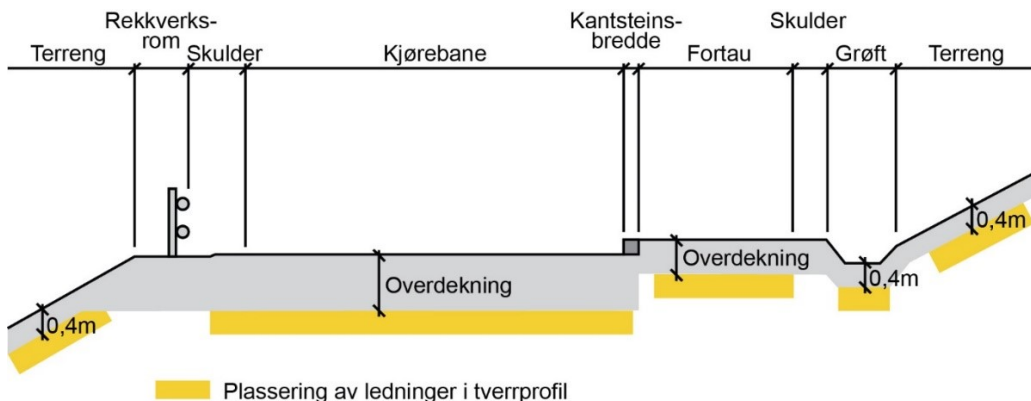
Krav til overdekning over rør med mekaniske egenskaper som tilsier at det er behov for tradisjonell omfyllingsmasse må vurderes i hvert enkelt tilfelle.

Ved oppgradering eller omlegging av vegen anbefales det at disse ledningene flyttes ned til ledningssonen under forsterkningslaget.

Krav til overdekning innenfor 3 meter fra vegkant i riksveg, fylkesveg og kommunal veg kan ikke settes til mer enn 40 cm. Med bakgrunn i miljøhensyn og tilfeller av ekstremnedbør er overvannshåndtering i åpne grøfter blitt vanligere. For at disse skal fungere optimalt må de vedlikeholdes jevnlig. I åpne grøfter gjelder krav til overdekning opp til teoretisk grøftedybde (det vil si ferdig rensket grøft) for å unngå skader på kabler ved grøfterensk.

I sidearealet må det også tas særlige hensyn til anlegg for håndtering av overvann fra vegen, dreneringsforhold, plassering av rekkverk, brøytstikk, skilt og veglysfundament samt avkjørsler og anlegg som er tilknyttet naboeiendommer.

Figur 3 viser hvor ledninger kan plasseres under veg og terreng i ulike deler av vegen tverrprofil. Krav til overdekning i tverrprofilen varierer som beskrevet over.

Figur 3: Overdekning og plassering av ledninger i tverrprofilen

Andre krav til overdekning

Når særlige grunner tilsier det, kan vegmyndigheten fastsette andre krav til overdekning enn nevnt ovenfor. Overdekning over konstruksjoner/kulverter må vurderes i hvert enkelt tilfelle etter forholdene på stedet. Størrelsen på konstruksjonen/kulverten vil avgjøre hvor omfattende prosjekteringen av et slikt anlegg vil være. [Forskriften § 5, 7. ledd](#)

Topp tak av selve konstruksjonen bør primært legges under forsterkningslaget, vanligvis minimum 60 cm for boligveger (ÅDT<5000) – 80 cm for samleveger/hovedveger (ÅDT>5000) under topp vegdekke. Dette for å hindre at konstruksjonen sperrer for andre ledninger og installasjoner, (for eksempel lokal vannhåndtering), samt at vegoppbygging forblir homogen uten fare for ujevne setninger. I spesielle tilfeller kan topp tak av selve konstruksjonen legges grunnere. Dette må det søkes særskilt om til vegmyndigheten. Ledningseier skal også avklare om konstruksjonen skal byggesaksbehandles. [Byggesaksforskriften § 2](#)

Kumlukk, sluk og overvannsgrøfter/traséer mv. omfattes ikke av ledningsbegrepet etter denne bestemmelsen fordi de ut fra sitt formål ikke skal overdekkes.

Ved graving i arealer med gatevarme skal det settes andre krav til overdekning.

Vegmyndigheten skal tillate mindre overdekning enn de generelle kravene der tekniske metoder for etablering av ledningsanlegget gjør det forsvarlig ut fra vegens tilstand og kvalitet. For å unngå setningsskader er det viktig at oppbyggingen i veggrunnen ikke blir forringet og at toppdekket blir tett slik at vann ikke trekker inn i vegen. Bestemmelsen i forskriften legger opp til en konkret vegfaglig vurdering av forholdene på stedet, noe som innebærer at vegmyndigheten ikke kan fastsette eller praktisere et generelt forbud mot f.eks. microtrenching i offentlig veg. [Forskriften § 5, 6. ledd](#)

Microtrenching

Dersom ledningseier og vegmyndigheten finner det hensiktsmessig å bruke metoden microtrenching, skal dette utføres på en kvalitetsmessig god måte. Viktige hensyn å ta ved microtrenching er:

- Masser under asfalten må holdes stabile slik at de ikke raser ut ved fresing av spor.
- Unngå for skarpe vinkler ved retningsendringer da slike retningsendringer kan føre til brekkasje i asfalten.
- Kantstein skal tas opp og reetableres i krysningspunktene.
- Tette fugemasser slik at vanninntrenging ikke forekommer. Alternativ er asfaltering over fresespor.

- Vurdere utformingen i forhold til estetikk og tilpasse sporet til omgivelsene. Trenching bør utføres i rette linjer, for eksempel 90 grader over veien.
- På tynne asfaltdekker og krakellerte asfaltdekker kan en få problemer med at asfalten rives opp ved skjæring av sporet.
- Fresesporer må minimum ha en avstand på 0,5 m fra asfaltkant ved langsgående trenching.
- Ledningene skal minimum ha 15 cm overdekning.
- Fugen bør ikke legges langs hjulsporet på veger med høy ÅDT.

6.3 Utførelse av gravearbeidet

Entreprenøren har ansvaret for at grøfteprofiler utformes slik at ras unngås og hensynet til arbeidssikring ivaretas i henhold til gitt tillatelse. Dette gjelder også sikkerheten for alle trafikanter ved gravestedet.

Eventuell stimpling skal utføres slik at det ikke oppstår setninger i tilstøtende grunn. Spunting skal planlegges av geoteknisk sakkyndig og utføres slik at det ikke påfører området skader. All innkledning, spunting og stimpling skal bakfylles med grus eller sand og komprimeres.

[Håndbok V220](#)
[Geoteknikk i vegbygging](#)

Ved graving av tverrgående grøfter eller hull i veger, kan vegmyndigheten, i områder der dette anses nødvendig, kreve at entreprenøren skal ha kjøresterke plater lett tilgjengelig. Kjøreplatene skal være dimensjonert for BK10 og ha tilfredsstillende friksjon. Topp kjøreplate skal ha samme høyde som det øvrige vegdekke. Anleggsflaten på hver side skal alltid være minimum 0,5 m. Benyttes kjøreplater på gangarealer skal det være solid rekkverk mot trafikk og gravegrop.

6.4 Igjenfylling/istandsetting

Istandsetting etter graving skal utføres på en kvalitetsmessig god måte, slik at en unngår setningsskader og lekkasjer i vegdekket.

For omfylling rundt ledninger og kabler kan det gjelde egne krav. For istandsetting over dette nivå gjelder bestemmelsene i denne veilederen. Se figur 4.

Entreprenøren skal for egen regning sortere og håndtere forurensede utgravde masser etter gjeldende regelverk om forurenset grunn, avfallshåndtering m.m., og transportere massene til godkjent lagringsplass, deponi eller gjenvinningsanlegg.

[Forurensingsloven,](#)
[Forurensningsforskriften](#)
[kapittel 2](#)

Det kan være hensiktsmessig med gjenbruk av eksisterende masse dersom dette er den beste løsningen for å sikre mot senskader, ujevnt telehiv og deformasjoner i graveområdet. Massene må sorteres, tilbakeføres lagvis og komprimeres.

Ved igjenfylling og istandsetting skal vegen bygges opp igjen med masser, materialer, vegutstyr og beplantning av samme type og kvalitet som den hadde før arbeidet startet. I tillegg til selve vegoppbyggingen skal beplantning, sluk, kantstein, skilt, gatemøbler, fartshumper m.m. erstattes når disse er skadet eller blitt fjernet som følge av gravearbeidet.

Dersom gravingen består av lange grøfter eller mange enkeltgravinger som medfører at arbeid pågår over lang tid, skal istandsettingsarbeidene utføres fortløpende. Dette er uavhengig av om hele arbeidet er avsluttet eller ikke. Kravet omfatter ikke legging av slitelag, som skal legges sammenhengende for hele graveområdet.

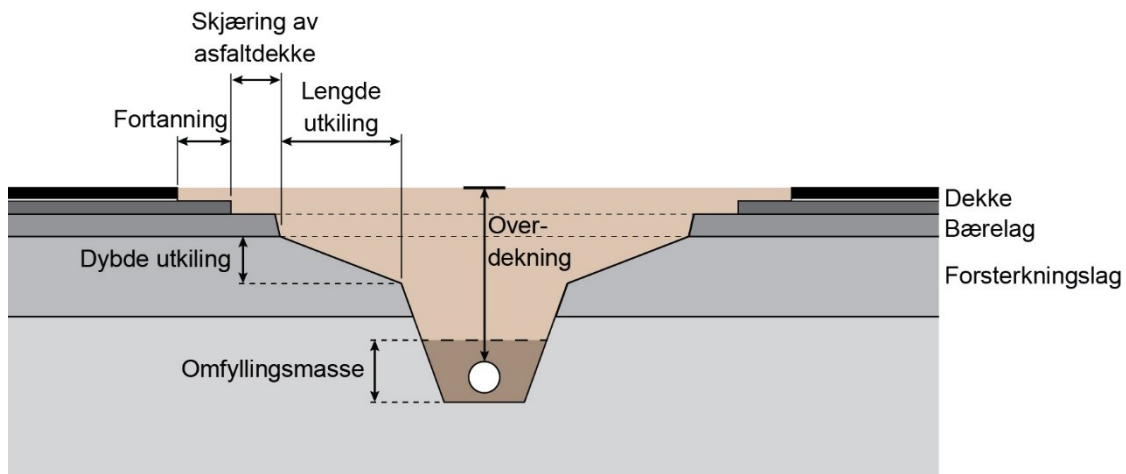
Utkilinger ved kryssende grøfter

For kryssende grøfter der overdekningen er større eller lik 0,6 m skal det utkiles på hver side av grøftekanten. Utkilingen skal ligge under bærelaget og bygges opp med forsterkningslagsmasser. Kravet til utkiling varierer avhengig av fartsgrensen og er vist i tabell 1.

Tabell 1: Krav til utkiling ved kryssende grøfter.

Veg med fartsgrense ≤ 40 km/t	Vurder krav til utkiling tilsvarende 50 km/t
Veg med fartsgrense 50 km/t	Utkiling 1 m på hver side av grøftekanten. Utkilingen skal ha en dybde på 0,5 m.
Veg med fartsgrense 60 - 70 km/t	Utkiling 2 m på hver side av grøftekanten. Utkilingen skal ha en dybde på 0,5 m.
Veg med fartsgrense ≥ 80 km/t	Utkiling 5 m på hver side av grøftekanten. Utkilingen skal ha en dybde på 1 m
Gang- og sykkelveger	Vurder krav til utkiling tilsvarende 50 km/t
Fortau	Ingen krav til utkiling

Figur 4 viser prinsippet for utkiling under bærelaget for kryssende grøfter der overdekningen er i området 0,6-1,5 meter. På figuren er det også skissert omfyllingsmasser rundt ledningen, og prinsippet for fortanning i asfaltdekket er også vist.

Figur 4: Utkiling for å hindre setninger ved kryssende grøfter.

For kryssende grøfter der røret legges under forsterkningslaget og overdekningen er over 1,5 m, må det vurderes om det skal bygges mer omfattende utkilinger for å hindre ujevne setninger og ujevne telehiv i underbygningen. Prinsipper for slik utkiling er gitt i håndbok N200 Vegbygging.

Utkilinger ved langsgående grøfter

For langsgående grøfter der kravet til overdekning er større eller lik 0,6 m, skal det utkiles på hver side av grøfttekanten når gravingen berører mer enn ett kjørefelt og ÅDT er over 5000. Kravet til utkiling for langsgående grøfter som berører mer enn ett kjørefelt er:

- Utkiling 1 m på hver side av grøfttekanten.
- Utkilingen skal ha en dybde på 0,5 m.

Utkilingen skal ligge under bærelaget og bygges opp med forsterkningslagsmasser.

Underbygning

Som hovedregel tillates kun rene, knuste steinmaterialer som underbygning (se figur 1) i grøfta. Etter samråd med vegmyndigheten kan det tillates bruk av resirkulerte eller andre masser, men da iht. de krav om utførelse og kvalitet som håndbok N200 Vegbygging stiller. Oppgravde masser må kunne komprimeres til opprinnelig tetthet (densitet).

Overbygning

Tykkelse på forsterkningslaget og frostsikringslaget varierer i forhold til hva grunnen (underbygningen) består av og trafikkmengden, men som hovedregel skal nytt forsterkningslag og frostsikringslag opparbeides i samme tykkelse som eksisterende forsterkningslag og frostsikringslag. Sammen med vegmyndigheten skal det vurderes om eksisterende masser i overbygningen (se figur 1) skal gjenbrukes eller om det skal benyttes nye, rene masser som for

eksempel Fk 22/125. Alle gravinger skal istandsettes med bærelag og dekke i korrekt tykkelse.

Igjenfylling utføres lagvis i horisontale sjikt. Det er viktig å komprimere godt helt ut til kantene av gravestedet, i alle lag. Hvert lag komprimeres med egnet komprimeringsutstyr. Det henvises til krav til utstyr og overfarer i håndbok N200 Vegbygging. Dersom annet utstyr ønskes brukt, skal entreprenøren redegjøre for dette. Det er entreprenørens ansvar at det velges komprimeringsutstyr som ikke skader bygninger og installasjoner.

Undergraving

Ved undergraving av kantstein, kummer, sluk med mer skal disse konstruksjonene fjernes og re plasseres.

Stempling og spunt skal alltid fjernes ned til minimum 1,0 m under ferdig veg.

Kantstein

Hvis det skal graves nærmere kantstein enn 30 cm, må denne tas opp og settes på nytt.

Kantstein av granitt skal normalt brukes om igjen. Kantsteinene skal i tilfelle være hele og ikke skadet ved oppgraving, og i samme stand som tilstøtende kantstein. Brukte materialer skal være rensset for tidligere fugematerialer. Betongkantstein tillates ikke brukt om igjen.

Tilført ny kantstein skal være av samme type og farge som gammel stein. Der hvor det er brukt kurvestein, skal det benyttes kurvestein med samme geometri.

Kantsteinslinjen skal ikke oppvise knekkpunkter, svanker eller andre synlige avvik fra den gjennomgående linjeføringen.

Der hvor fortausrenner munner ut mot kantstein, skal det skjæres eller hugges spor i steinen med samme tverrsnitt som rennesporet.

Renner

Renner på fortau skal legges med samme fall som fortauet og ligge i samme høyde som fortausbelegget. Rennene skal fundamenteres i betong etter gjeldende krav.

Krav til kummer

Kummer skal når det er mulig, plasseres utenom hjulspor og nivåtilpasses slik at de ikke er til hinder eller fare for trafikantene eller vanskeliggjør drift og

vedlikehold. Kummene skal plasseres på en estetisk god måte. Det betyr at nye kummer skal tilpasses eksisterende kummer, og plasseres parallelt med eller vinkelrett på for eksempel fortauskant, vegkant eller andre vegelementer (eks. mur). Kummer skal være kjøresterke og justerbare.

Kummer i kjørebane skal fortrinnsvis være runde. Alle masser rundt kummen skal komprimeres slik at det ikke opptår setninger rundt kummen.

Andre installasjoner

Polygonpunkter/fastmerker og andre installasjoner som finnes i gravearealet [Forskriften § 10](#) må ikke fylles ned. Heving må avtales med eieren av installasjonen. Dersom polygonpunkt/fastmerker blir brakt ut av stilling ved gravearbeidene, skal rette myndighet varsles slik at ny innmåling kan bli gjort.

6.5 Asfaltering etter graving i vegbanen, i fortau og gang-/sykkelveg

Ved reasfaltering etter gravearbeid skal det tilstrebes penest mulig istandsettinger ved at det sages og asfalteres i rette linjer og mest mulig parallelt eller vinkelrett på veglinje/fortauskant og lignende.

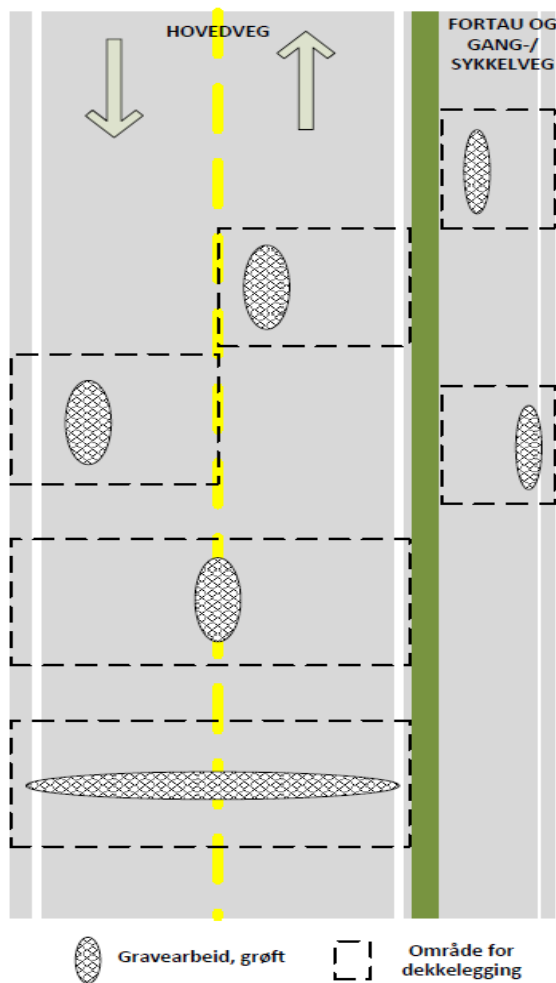
Nytt slitelag legges i hele kjørefeltbredder for å unngå langsgående skjøter i hjulsporene. På veger uten oppmerkede kjørefelt skal nytt slitelag legges i halve vegbredden, eventuelt hele vegbredden dersom gravingen berører mer enn halve vegbredden.

Ved graving i fortau og gang-/sykkelveg, skal det asfalteres i full bredde. Kravet er satt for å unngå spor og ujevnheter for syklende. På brede gang- og sykkelveger med tydelige skille mellom kjørebane kan dette kravet reduseres til halve bredden. Der fortausbredden er unormalt stor, kontaktes vegmyndigheten for avklaring.

Dersom det finnes en gammel asfaltskjøt nærmere gravearealet enn 2 meter, skal ny asfalt legges fram til denne skjøten.

I områder med farget asfalt skal samme farge benyttes ved istandsetting etter graving.

Prinsippene for dekkelegging etter gravearbeid er skissert i figur 5.

Figur 5: Prinsipp for dekkelegging etter gravearbeider.

Ved istandsetting av kjørebane, sykkelfelt og skulder skal asfaltdekket skjæres 30-50 cm utenfor topp av grøftkant.

Så fremt det er mulig skal det benyttes maskinlegging ved asfaltering. All asfaltering (inkl. gang- og sykkelveg og fortau) skal komprimeres med vals. Unntak er arealer som er mindre en 5 m² og arealer tett inntil gatemøbler bygningsframspring og lignende.

Alle skjøter skal være tette og klebes med egnet material. Det skal ikke forekomme sprekker eller krakeleringer langs skjøt eller i reparasjonsdekket.

Krav til jevnhet og høydeforskjeller i skjøter for det reparerte dekket er [Håndbok N200 Vegbygging](#) tilsvarende som for et nytt dekke.

Dersom ledningen legges på utsiden av asfalten skal det ikke graves nærmere enn 30 cm fra asfaltkanten.

Ved graving inntil kummer og sluk skal disse alltid frigraves for å sikre at det ikke oppstår hulrom rundt kummen/sluket ved gjenoppbygging og at asfalskjøter ikke berører kummen/sluket. Avstand mellom kum og skjærekant skal ikke være mindre enn 50 cm.

Fortanning

Ved samlet asfalttykkelse større eller lik 8 cm skal det freses fortanning i minimum 30 cm bredde. Fresedybden skal være min. 3 cm, men ikke mer enn halve asfalttykkelsen. Fortanningen skal feies før klebing mellom gammel og ny asfalt og asfaltering.

Når tilstøtende asfaltdekke er så dårlig at fortanning synes lite hensiktsmessig, kan fortanning sløyfes dersom vegmyndigheten godkjenner dette.

For sykkelfelt er det av sikkerhetsmessige hensyn spesielt viktig at det ikke er noen kant mellom sykkelfelt og kjørefelt.

Areal med gatestein, belegningsstein, heller og plater

Stein som fjernes før gravearbeidene, skal benyttes igjen ved istandsetting av arealet. Setting utføres i samme kvalitet og mønster som i tilstøtende arealer. Dette gjelder også tilslutning til vertikale installasjoner (bygninger, kantstein, stolper m.m.).

[Håndbok V262](#)
[Steindekker –](#)
[belegningsstein,](#)
[heller, gatestein og](#)
[plater](#)

Stein skal løsnes/fjernes inn i uberørt grunn (minimum 50 cm). Ved reetablering skal materialer være rensset for fugemateriale og uten skader.

Dersom det må brukes nye materialer, skal disse være av samme type, farge og kvalitet som de som blir erstattet. Ved store fargeforskjeller mellom nye og gamle stein kan det kreves omlegging av et større område for å dempe fargeforskjellene. Omfanget av dette må i tilfelle bestemmes ved befaring før anleggsstart.

Dersom gravearbeidet kan føre til omfattende utskifting av stein/heller bør alternativ gravetrasé vurderes.

Vegmerking

Vegmerking (gangfelt, stopplinje, kjørefeltlinje) som fjernes/skades i forbindelse med graving, skal som hovedregel erstattes med samme type snarest mulig etter asfaltering. Dersom værforhold i vinterhalvåret gjør det umulig å utføre vegmerkingen på en fagmessig måte, skal arbeidet prioriteres når forholdene om våren tillater dette.

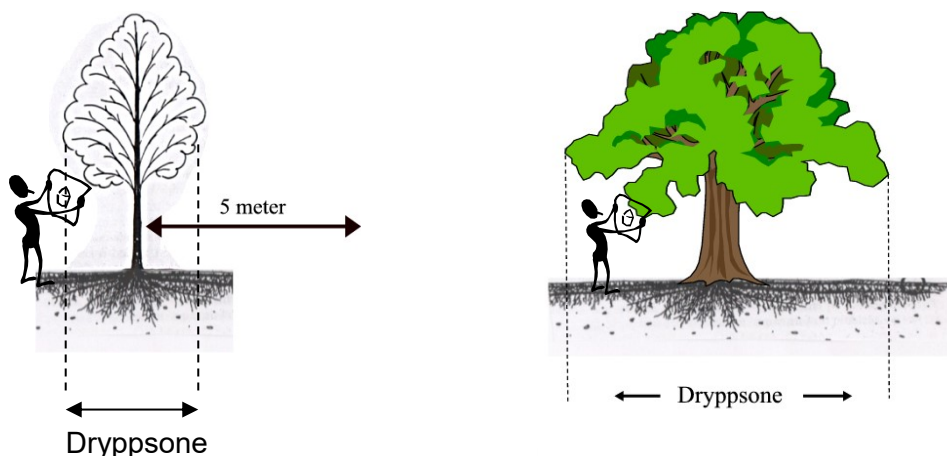
6.6 Graving i grøntområder som er en del av offentlig veggrunn

Graving i grøntanlegg skal utføres i samråd med vegmyndigheten.

Graveavstand fra trær skal være som vist på figur 6. Det tillates ikke at det graves, kjøres eller lagres masse nærmere en trestamme enn 5 meter, eller under trekroners dryppzone når dette gir større avstand, med mindre annet er angitt i godkjent gravetillatelse.

Straks røtter kommer til syne, stoppes gravearbeidene. Røtter med diameter over 30 mm skal aldri håndteres med gravemaskin. Det er vanligst å fullføre med håndgraving. Blottlagte røtter skal tildekkes.

Avstanden skal sikre gode vekstforhold for trær som står i tilknytning til gravearbeidet.

Figur 6: Avstand fra trær til grøft, kjøretrasé og lagringsplass for masser.

6.7 Midlertidig istandsetting

Dersom permanent istandsetting av en graving ikke kan utføres umiddelbart etter igjenfylling, skal ledningseier sørge for legging av et midlertidig dekke med tykkelse og kvalitet avtalt med vegmyndigheten. Det midlertidige dekket skal komprimeres på vanlig måte.

Ledningseier er ansvarlig for at vegen holdes i farbar stand til permanent istandsetting kan foretas. Vegdekket skal være slik at det ikke oppstår fare eller ulempe for ferdseien.

Permanent istandsetting skal utføres straks forholdene ligger til rette for et fagmessig godt resultat, eller innenfor en senere frist satt av vegmyndigheten. Midlertidig dekke skal fjernes før nytt, permanent dekke legges.

7. GRAVING UTEN GRAVETILLATELSE

Vegloven §§ 57, 58 og
61

Straffeloven § 396

Skjer graving uten godkjent gravetillatelse, kan vegmyndigheten eller politiet stanse arbeidet inntil nødvendig tillatelse foreligger, eventuelt kreve istandsetting av graveområdet. Etterfølger ikke entreprenøren kravet, kan vegmyndigheten sørge for at istandsetting skjer for entreprenørens regning. Har gravingen skjedd forsettlig eller uaktsomt kan forholdet anmeldes til politiet, som kan illegge bøter, eventuelt kan det også anmeldes. Vegmyndigheten kan fastsette dagbøter for overtredelse av krav til gjennomføringstid.

Det som fremgår i avsnittet over, gjelder også selv om det er gjort en god gravejobb, eller når den ulovlige gravingen ikke oppdages før arbeidet er tilnærmet slutført. Dersom forholdet ikke anmeldes, kan det gis skriftlig advarsel om utestenging av gravetillatelser ved nye brudd. Ved nye brudd på lovverket, kan gravesøknad avslås i tråd med advarselen.

Dersom det graves ulovlig i veg, kan vegmyndigheten i tillegg klage vedkommende entreprenør inn for Direktoratet for byggkvalitet.

8. DEFINISJONER

Anleggsområdet	Anleggsområdet består av arbeidsstedet og midlertidig tilrettelegging for trafikantene i forbindelse med anlegget.
Arbeidsvarlingsplan	Plan som viser hvordan vegarbeidet skal varsles og sikres. Planen skal inneholde en lett forståelig skisse eller kart, og kan suppleres med etappeplaner og spesielle bestemmelser. Arbeidsarbeidsvarlingsplanen kan deles i en skiltplan (for varsling) og en sikringsplan.
Byggegrense	Fastlagt grense for tillatt bebyggelse etter reguleringsplan eller vegloven.
Bærelag	Det øverste lag under <i>vegdekke</i> . Hovedfunksjonen til bærelaget er å oppta spenninger knyttet til ringtrykk og å fordele laster til underliggende lag. Deles ofte i nedre og øvre bærelag.
Forsterkningslag	Lag i vegens <i>overbygning</i> , under <i>bærelag</i> . Hovedfunksjonen er å fordele <i>trafikkbelastningen</i> slik at undergrunnen ikke overbelastes.
Fortau	Anlegg for gående som er skilt fra kjørebane med kantstein.
Gang- og sykkelveg	Veg som ved offentlig trafikkskilt er bestemt for kombinert gang- og sykkeltrafikk. Vegen er skilt fra annen veg med gressplen, grøft, gjerde, kantstein eller på annen måte.
Kjørebane	Den delen av vegen som er bestemt for vanlig kjøring. Kjørebaneens tverrsnitt kan bestå av: <ul style="list-style-type: none"> • kjørefelt • sykkelfelt • kollektivfelt/sambruksfelt
Kjørefelt	Hvert enkelt av de langsgående felt som en kjørebane er delt i ved oppmerking, eller som er bredt nok for trafikk med en bilrekke.
Ledningsanlegg	Elektrisk eller annen kraftledning, ledning for elektronisk kommunikasjon, vann-, kloakk- eller annen ledning eller renne av alle slag, løypestreng, taubane eller privat skinnegang eller feste for ledning m.m. Jfr. vegloven § 32.

Ledningsarbeider	Alle typer inngrep i tilknytning til ledningsanlegg enten dette skjer ved graving, boring, legging, omlegging, utskifting, fjerning eller lignende tiltak.
Ledningseier	Enhver som står ansvarlig for ledningsarbeider, som krever tillatelse etter vegloven § 32, eller for øvrig har ledningsanlegg i offentlig veg. (J.fr. forskriften til Veglovens § 32).
Ledningstrasé	Linjen der ledningen er planlagt/lagt beskrevet ved X, Y og Z-koordinater.
Offentlig veggrunn	Offentlig veg er veg eller gate som er åpen for allmenn ferdsel og som blir holdt vedlike av stat, fylkeskommune eller kommune etter reglene i kapittel IV. Alle andre veger eller gater blir i denne lova å regnet for private. Til veg blir også regnet opplagsplass, parkeringsplass, holdeplass, bru, ferjekai eller annen kai som står i beinveges samband med veg eller gate. Jfr. Veglovens § 1.
Omfillingsmasse	Alle masser som brukes i ledningssonen. Ledningssonen omfatter masser til fundament, sidefylling og beskyttelseslag.
Overbygning	Den del av vegkroppen som er over traubunn/planum. Overbygningen kan bestå av frostsikringslag, filterlag (ev. fiberduk), forsterkningslag, bærelag og dekke (bindlag og slitelag).
Overdekning	Avstanden mellom topp av ledning og topp av vegdekke eller terreng
Samferdselsanlegg	Areal for veg, bane, lufthavn, havn, hovednett for sykkel, kollektivnett, kollektivknutepunkt, parkeringsplasser, trasé for nærmere angitt teknisk infrastruktur (Pbl § 12-5)
Selvkost	Selvkost er den totale kostnadsøkningen en kommune eller et selskap har ved å produsere en bestemt vare eller tjeneste. Jf. Rundskriv KMD-H-3/14 <i>Retningslinjer for beregning av selvkost for kommunale betalingstjenester</i>
Skulder	Den delen av vegen som ligger utenfor kantlinjen.
Underbygning	En fellesbetegnelse for undergrunn, forbedret og fylling opp til planum.

Utkiling	Kileformet endring i tykkelsen til et lag i vegoverbygningen. Utkilingen tilpasses overgangen mellom undergrunnsmaterialer i ulike bæreevnegrupper eller i overgangen mellom materialer som kan forårsake ulikt telehiv eller ulike setninger.
Vegbredde	Avstand mellom skulderkantene.
Vegens eiendomsområde	Vegens eiendomsområde består av vegbane/kjørebane, fortau og de vegskuldre, grøfter, skråninger som fysisk utgjør en naturlig del av vegens drift- og vedlikeholds-område, uavhengig av privatrettslige eiendomsgrenser. I regulerte områder vil vegens eiendomsområde normalt være samferdselsanlegg slik de er angitt i reguleringsplanen. Forutsetningen er at arealene er opparbeidet i henhold til planen.
Veginteressen	Med «veginteressen» menes vegmyndighetens ansvar for å planlegge, bygge, vedlikeholde og drifte offentlige veger, herunder arbeid med framtidige utvidelser av vegen, vegsikkerhet og ivaretagelse av allmenne ferdselsinteresser. Veginteressen kan også omfatte andre hensyn enn bare vegmyndighetenes spesifikke sektorinteresser i den grad disse faller inn under formålsparagrafen i veglova § 1a.
Vegmyndigheten	Vegmyndighet for riksveger er Statens vegvesen, for fylkesveger er det fylkeskommunen og for kommunale veger er det kommunen.

VEDLEGG 1

Forskrift 8. oktober 2013 nr. 1212 om saksbehandling og ansvar ved legging og flytting av ledninger over, under og langs offentlig veg

I Generelle bestemmelser

§ 1. *Formål*

Forskriften skal sikre et ensartet og landsdekkende regelverk og øke graden av forutberegnelighet.

Det overordnede målet med vegen er å sikre framkommelighet på en trygg måte. Vegmyndigheten skal samtidig bidra til at veggrunn skal kunne benyttes til etablering av annen infrastruktur. Ved etablering av infrastruktur i veggrunn skal det tas hensyn til vegens tilstand og kvalitet.

§ 2. *Virkeområde*

Forskriften gjelder saksbehandling og kostnadsdeling mellom vegmyndighet og ledningseier ved legging og flytting av ledningsanlegg over, under, langs eller nærmere offentlig veg enn 3 meter fra vegkanten.

Forskriften gjelder tilsvarende for vegmyndighetens oppfølging og drift og vedlikehold av veg og legging av trekkør.

§ 3. *Definisjoner*

I denne forskrift menes med:

ledningsanlegg: ledninger, kabler og innretninger som nevnt i vegloven § 32.

ledningsarbeider: alle typer inngrep i tilknytning til ledningsanlegg enten dette skjer ved graving, boring, legging, omlegging, utskifting, fjerning eller lignende tiltak.

ledningseier: enhver som står ansvarlig for ledningsarbeider, som krever tillatelse etter vegloven § 32, eller for øvrig har ledningsanlegg i offentlig veg.

II Tillatelse til ledningsarbeid

§ 4. *Søknad om tillatelse*

Ledningseier skal innhente tillatelse fra vegmyndigheten før ledningsarbeidet kan starte.

Søknad om tillatelse skal skje skriftlig til vegmyndigheten innen rimelig tid før planlagt oppstartsdato. For større arbeider skal søknadsfristen avtales med vegmyndigheten.

I søknad om tillatelse skal det framgå hvilke planer som foreligger, herunder nødvendige kart og beskrivelser av det planlagte arbeidet. Søknaden skal videre inneholde navn på ledningseier, kontaktperson hos ledningseier samt navnet på eventuell utførende entreprenør. Ledningseier skal oppgi navn på kontaktperson som også kan kontaktes utenfor normal arbeidstid.

Ved ledningsbrudd hvor det er behov for umiddelbar utbedring er det tilstrekkelig at vegmyndigheten varsles muntlig. Søknaden skal så snart som mulig nedfelles skriftlig.

§ 5. Vilkår for tillatelse etter veglova § 32

Vegmyndigheten skal gi tillatelse til etablering av ledningsanlegg når fordelene med ledningsanlegget og plasseringen av dette er større enn ulempene for veginteressen og annen infrastruktur i vegen.

Vegmyndigheten kan stille nærmere vilkår for tillatelsen.

Vegmyndigheten kan av hensyn til trafikkavviklingen kreve arbeidet utført på bestemte tider av døgnet, på bestemte tider av året eller innenfor en bestemt frist.

Vegmyndigheten kan kreve at det legges ekstra trekkør i ledningsgrøfter når vegmyndigheten bekoster og selv skal eie trekkørene, og dekker alle merutgiftene forbundet med leggingen av disse. Vegmyndigheten kan kreve vederlag av ledningseiere som vil benytte ledig kapasitet i trekkørene.

Vegmyndigheten skal fastsette krav til minimum overdekning av ledningsanlegg i tillatelsen. Ved legging av ledninger i eksisterende veg, kan vegmyndigheten ikke kreve større overdekning enn

1. 80 cm for ledninger med utvendig diameter større enn 125 mm som legges i riksveg, og andre veger med årsdøgntrafikk (ÅDT) større enn 5000,
2. 60 cm for ledninger med utvendig diameter større enn 125 mm i fylkesveg og kommunal veg, med årsdøgntrafikk (ÅDT) til og med 5000,
3. 40 cm for ledninger med utvendig diameter til og med 125 mm i riksveg, fylkesveg og kommunal veg når de har mekaniske egenskaper som tilsier at det ikke er behov for tradisjonell omfyllingsmasse,
4. 40 cm i terreng inntil 3 meter utenfor vegkant i riksveg, fylkesveg og kommunal veg.

Vegmyndigheten skal tillate mindre overdekning enn nevnt i femte ledd bokstav c når bruk av særskilt egnede tekniske metoder for etablering av ledningsanlegget gjør det forsvarlig ut fra vegens tilstand og kvalitet.

Når særlige grunner tilsier det, kan vegmyndigheten fastsette andre krav til overdekning enn nevnt i femte ledd.

§ 6. Bortfall av tillatelsen

Tillatelse til ledningsarbeid er betinget av at arbeidet er påbegynt innen ett år fra det tidspunkt tillatelsen ble gitt, med mindre annet er bestemt i selve tillatelsen. I motsatt fall bortfaller tillatelsen.

III Planlegging og gjennomføring

§ 7. Forhåndsbefering

Både vegmyndigheten og ledningseier kan kreve at det holdes befering eller registrering av vegarealets tilstand før arbeidet starter.

§ 8. Arbeidsvarsling

Ledningseier skal besørge varsling og sikring av arbeidet i samsvar med forskrift og retningslinjer om arbeidsvarsling. Ledningsarbeid skal ikke iverksettes før godkjent varslingsplan foreligger og nødvendige skiltvedtak er truffet.

§ 9. Forholdet til eksisterende ledningsanlegg

Ledningseier skal innhente opplysninger om eksisterende ledningsanlegg.

Sikkerhetskrav og andre forhold vedrørende eksisterende ledningsanlegg skal følges. Hvis framføringen av nytt anlegg hindres av eksisterende installasjoner, må eventuelle tilpasninger og omlegginger avtales med ledningseierne.

Ledningseier skal på anmodning påvise sitt anlegg i vegen.

Vegmyndigheten skal om nødvendig bidra i koordineringen mellom ledningseierne gjennom informasjon og veiledning, herunder tilrettelegge for påvisning av beliggenhet til eksisterende ledningsanlegg.

§ 10. Faste målepunkter i veg

Faste målepunkter som er anbrakt på vegarealet må ikke flyttes eller skades. Oppstår det fare for skade på slike målepunkter under arbeid skal ledningseier gi beskjed til vegmyndigheten.

§ 11. Krav til entreprenør som utfører arbeidet på vegne av ledningseier

Entreprenør som skal utføre gravearbeid i offentlig veggrunn, må tilfredsstillende gjeldende krav til godkjenning for ansvarsrett etter plan- og bygningsloven.

§ 12. Ferdigmelding

Ledningseier skal etter ferdigstilling melde fra til vegmyndigheten om at arbeidet er avsluttet.

§ 13. Kontroll og godkjenning

Vegmyndigheten er kontroll- og godkjenningmyndighet for ledningsarbeidet.

§ 14. Innmåling av ledningstrasé

Nye ledningstraseer skal innmåles av ledningseier. Innmålingsdata skal leveres vegmyndigheten.

IV Kostnadsansvar og garanti

§ 15. Vegmyndighetens tiltak på veg

Vegmyndigheten skal gi ledningseier forhåndsvarsel om vegarbeid som kan medføre tiltak på ledningsanlegget. Der det er behov for umiddelbar utbedring av vegen kan forhåndsvarsel unnlates.

Vegmyndigheten kan kreve å utføre ledningsarbeidet på ledningseiers bekostning dersom det er behov for koordinering med andre arbeid på vegarealet eller når særlige hensyn tilsier det.

Vegmyndigheten er ikke ansvarlig for ulemper som ledningsanlegget utsettes for som følge av vegmyndighetens vedlikehold, reparasjons- og utbedringsarbeid.

§ 16. Ledningseiers økonomiske ansvar

Ledningseier er forpliktet til for egen regning å foreta endringer på ledningsanlegg, eller fjerne ledningsanlegget, som følge av vegtiltak, dersom det er nødvendig av hensyn til veginteressens.

I ny tillatelse etter veglova § 32 som følger av pålegg etter første ledd, kan ikke vegmyndigheten stille vilkår som i vesentlig grad vanskeliggjør eller øker kostnadene ved etableringen av ledningsanlegget, uten at fordelene for veginteressens blir klart større enn ulempene for ledningseier og berørte grunneiere og naboer.

§ 17. Ledningseiers erstatningsansvar

Ledningseier er ansvarlig for all skade som ledningsanlegget måtte påføre vegen. Forholdet til tredjemann reguleres av alminnelige erstatningsrettslige regler.

§ 18. Dekning av kostnader for søknadsbehandling mv.

Vegmyndigheten kan i den enkelte sak kreve å få dekket kostnadene til saksbehandling av søknad om tillatelse og utført kontroll i anleggsperioden, i samsvar med selvkostprinsippet.

Kostnader for andre oppgaver enn nevnt i første ledd som utføres av vegmyndigheten for ledningseier, dekkes etter avtale mellom partene.

Departementet kan gi forskrift med nasjonal prisliste for arbeider nevnt i første ledd.

§ 18a. Krav til istandsetting av vegen etter ledningsarbeid

Ledningseier skal sørge for full istandsetting av vegen slik at den får tilstrekkelig funksjonalitet og ikke kan forventes å få kortere levetid som følge av ledningsarbeidene. Det kan inngås skriftlig avtale om annen istandsetting. Vegmyndigheten kan ikke kreve gebyr for

kvalitetsforringelse eller fremtidige økte vedlikeholdskostnader som kan oppstå etter ledningsarbeider.

Vegmyndigheten kan, før ledningsarbeidet påbegynnes, kreve at det stilles økonomisk garanti for etterfølgende utbedring av vegen og senere følgeskader som kan tilbakeføres til ledningsarbeidet. Garantien må stå i rimelig forhold til omfanget av ledningsarbeidet og skal normalt ikke ha en varighet ut over fem år fra arbeidets avslutning.

Blir ikke pålagt utbedring foretatt innen en fastsatt frist, kan vegmyndigheten la det bli utført for ledningseiers regning og risiko.

§ 18b. Vederlag for bruk av anleggsgrunn mv.

Vegmyndigheten kan ikke som vilkår for tillatelse kreve vederlag i anleggsperioden for areal hvor ledninger skal legges eller vederlag for ledninger som er lagt i veggrunn.

V Særskilte bestemmelser

§ 19. Dispensasjon

Når særlige grunner foreligger, kan vegmyndigheten dispensere fra bestemmelsene i denne forskrift.

§ 20. Sanksjoner

Ved brudd på vilkår gitt i forskriften eller vilkår i ledningstillatelsen kan vegmyndigheten tilbakekalle tillatelsen. Vegmyndigheten kan i så fall foreta utbedring, omlegging eller fjerning av ledningsanlegget på ledningseiers bekostning.

§ 21. Klage

Vegdirektoratet er klageinstans for vedtak som gjelder riksveger. Fylkeskommunen er klageinstans for vedtak som gjelder fylkesveger. Kommunen er klageinstans for vedtak som gjelder kommunale vegger.

§ 22. Utfyllende retningslinjer

Samferdselsdepartementet kan gi nærmere tekniske og administrative bestemmelser for utfylling og gjennomføring av disse forskrifter.

Vegmyndigheten kan pålegge bruk av særskilte skjema ved søknad og rapportering.

VI Ikrafttreden

§ 23. Ikrafttreden

Forskriften trer i kraft straks.